LIFE TERRACESCAPE

Μετατροπή των εγκαταλειμμένων τοπίων αναβαθμίδων σε πράσινες υποδομές μέσω συμμετοχικής επιστασίας γης για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

ΕΡΓΟ LIFE 16 CCA/GR/000050

ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ ΓΗΣ

ΔΡΑΣΗ Α.2 Εκπόνηση του Σχεδίου Συμμετοχικής Επιστασίας Γης

Το έργο υλοποιείται με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

LIFE TERRACESCAPE

Employing Land Stewardship to transform abandoned terraced landscapes into green infrastructures for a better adaptation to climate change

LIFE PROJECT 16 CCA/GR/000050

LAND STEWARDSHIP PLAN (LSP)

ACTION A.2 Elaboration of the Land Stewardship Plan (LSP)

The project is implemented with the financial support of the European Commission

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ

Βασιλική Κλεφτογιάννη	*Υπεύθυνη Συμμετοχικής Επιστασίας Γης*
Μαρία Τοπακιτζιάν	*Νομικός Σύμβουλος*
Παρασκευή-Καλλιόπη Κολιγιώργα	*Υπεύθυνη Επικοινωνίας*
Κωνσταντινιά Αγκρά	*Υπεύθυνη Σχεδιασμού του Τοπίου*
Μαριάμ Τσιναριάν	*Υπεύθυνη Οικονομικής Διαχείρισης*
XCT (Xarxa de Custodia del Territori)	*Σύμβουλοι Συμμετοχικής Επιστασίας Γης*

WORK TEAM – GREEN FUND

Vassiliki Kleftoyanni	*Land Stewardship Officer*
Maria Topakitzian	*Legal Advisor*
Paraskevi-Kalliopi Koligiorga	*Land Stewardship Communication Officer*
Konstantinia Agra	*Landscape planning officer*
Mariam Tsinarian	*Financial Officer*
XCT (Xarxa de Custodia del Territori)	*Land Stewardship Advisor*

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ 5

EXECUTIVE SUMMARY 8

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ ΓΗΣ 15

1. ΣΚΟΠΟΣ ΟΣΕΓ 22

2. ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΟΣΕΓ 23

2.1 ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ (ΚοινΣΕπ) 23

2.2 ΙΔΡΥΣΗ –ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ – ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΣΕΠ 25

2.3 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ TERRACESCAPE – ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ) 27

2.4 Η ΚΟΙΝΣΕΠ “ΑΓΡΟΤΕΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ–AEGEAN FARMERS” - ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ, ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ, ΕΔΡΑ 28

2.5 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΟΙΝΣΕΠ 29

2.6 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΣΕΓ – ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ 30

3. ΟΣΕΓ 31

3.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ 31

3.2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΓΗΣ 35

3.3 ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΑ 36

4. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΣΕΓ – ΔΕΙΚΤΕΣ 39

5. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΓΗΣ 41

6. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑΣ – Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ XCT 43

6.1 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕΓ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ 43

6.2 Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ XCT 44

6.3 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ 45

7. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΣΕΓ 48

7.1 WEB PLATFORM ΚΑΙ FORUM 48

7.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗΣ 48

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 50

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν Σχέδιο Συμμετοχικής Επιστασίας Γης αποτελεί τη βάση υλοποίησης της Συμμετοχικής Επιστασίας του έργου LIFE Terracescape, μέσω του σχεδιασμού του Οργανισμού Συμμετοχικής Επιστασίας Γης (ΟΣΕΓ), υπό την αιγίδα του Πράσινου Ταμείου.

Το Σχέδιο Συμμετοχικής Επιστασίας Γης:

- προτείνει την προσέγγιση της Συμμετοχικής Επιστασίας Γης (ΣΕΓ) για τη διατήρηση του τοπίου και των πολιτισμικών αξιών της περιοχής, προκειμένου να καταστήσει τις χρήσεις γης επωφελείς για τη φύση
- συντάσσει τις αρμοδιότητες του ΟΣΕΓ
- διαμορφώνει το νομικό και διοικητικό πλαίσιο για τη ΣΕΓ και το γενικό πλαίσιο των συμφωνητικών επιστασίας (το περιεχόμενο του συμφωνητικού, τη διάρκεια, τις δεσμεύσεις, κλπ.)
- προτείνει τους τρόπους για την προώθηση της συμμετοχικής επιστασίας γης (π.χ. ενθάρρυνση της συμμετοχικής επιστασίας μέσω μιας διαδικτυακής πύλης, έρευνα νομικών θεμάτων και πλαισίου, και άλλες συμπληρωματικές δράσεις) σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
- παρέχει τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να πραγματοποιηθεί ο σχεδιασμός, η διαπραγμάτευση και η παρακολούθηση των συμφωνητικών συμμετοχικής επιστασίας γης

Πιο αναλυτικά, το παρόν Σχέδιο παρουσιάζει βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή Συμμετοχικής Επιστασίας Γης όπως παρουσιάζονται στον Ευρωπαϊκό Οδηγό ΣΕΓ (Sabaté et al. 2013) ο οποίος αποτελεί ένα ολοκληρωμένο εγχειρίδιο και πολύτιμο εργαλείο για την έννοια της ΣΕΓ, στις οποίες περιλαμβάνεται η περιγραφή της προσέγγισης για τη διατήρηση της φύσης και του τόπου, καθώς και οι βασικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό ΣΕΓ. Περιγράφει επίσης τις βασικές δραστηριότητες των ΟΣΕΓ, όπως είναι η επικοινωνία με τους ιδιοκτήτες γης και η διαπραγμάτευση και επίτευξη συμφωνίας μαζί τους, η παροχή τεχνικής και οικονομικής υποστήριξης σε ενδιαφερόμενους, η ενίσχυση της βιώσιμης οικονομικής δραστηριότητας στα υπό διαχείριση εδάφη, προωθώντας συμβατές

δραστηριότητες όπως η γεωργία, η ευαισθητοποίηση των κύριων μετόχων διαχείρισης κλπ.

Παρουσιάζει τον σκοπό του ΟΣΕΓ και τους επιμέρους στόχους του, και αναλύει τη σύσταση και τη δομή της ΚοινΣΕπ, η οποία είναι μια νομική μορφή που μπορεί να αναπτύσσει δραστηριότητες «βιώσιμης ανάπτυξης», χαρακτηρίζεται από συλλογική και δημοκρατική λειτουργία σε σχέση με τον τρόπο λήψης των αποφάσεων. Η ΚοινΣΕπ δύναται να συνάπτει προγραμματικές συμβάσεις για τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων κοινωνικής ωφέλειας που αναφέρονται στους καταστατικούς σκοπούς τους με αντισυμβαλλόμενους το Δημόσιο ή φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Προκειμένου να δημιουργηθεί ο ΟΣΕΓ, το Πράσινο Ταμείο συμβάλλεται μέσω Τριμερούς Προγραμματικής Σύμβασης με την ΚοινΣΕπ «Αγρότες του Αιγαίου-Aegean Farmers" και τον Δήμο Άνδρου.

Αναλύει βήμα-βήμα τη διαδικασία σύστασης της ΚοινΣΕπ (Καταστατικό, στελέχωση, έδρα) η οποία αποτελείται από δύο στάδια: i. Υποβολή αιτήματος εγγραφής και ii. Υποβολή πρόσθετων στοιχείων. Περιγράφει όλα τα απαραίτητα έγγραφα που χρειάζεται να κατατεθούν στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας και στην αρμόδια ΔΟΥ, καθώς και τη διαδικασία που ακολουθείται σε περίπτωση αντικατάστασης μέλους.

Παρουσιάζει τις δραστηριότητες του ΟΣΕΓ, που συνίστανται σε τρεις διαφορετικές συνιστώσες: οικονομική-οργανωτική, κοινωνική και περιβαλλοντική. Ο ΟΣΕΓ κατά τη διάρκεια του έργου θα λειτουργήσει σε τρεις φάσεις: η πρώτη αφορά τη διαχείριση εγκαταλειμμένων αγρών, η δεύτερη την υποστήριξη παραγωγών και η τρίτη την επέκταση και αυτονόμηση του ΟΣΕΓ. Περιγράφεται το περιεχόμενο των συμφωνητικών, που περιλαμβάνει την περιγραφή των ιδιοκτησιών/αγροκτημάτων, τους στόχους, τις δεσμεύσεις του οργανισμού και του ιδιοκτήτη γης, τους περιορισμούς που μπορεί να υπάρχουν στη χρήση της γης, κλπ., καθώς και οι προϋποθέσεις που συντρέχουν ώστε να υπογραφούν, όπως η απόδειξη αδιαμφισβήτητου ιδιοκτησιακού δικαιώματος, η αποτύπωση της έκτασης σε σχετικό τοπογραφικό διάγραμμα, και η υπεύθυνη δήλωση του ιδιοκτήτη ότι τον τελευταίο χρόνο (χρήση προηγούμενου έτους) δεν υπήρξαν εισοδήματα από αγροτικές

εργασίες από το συγκεκριμένο ακίνητο. Η διάρκεια των συμφωνητικών θα είναι έξι έτη.

Κάνει αναφορά στη συνεργασία με τον μη κυβερνητικό οργανισμό ΧΣΤ-Δίκτυο Συμμετοχικής Επιστασίας Γης και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας μέσω της Διεθνούς Συνάντησης Εργασίας που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα και στην Άνδρο, καθώς και μέσω της επίσκεψης πεδίου στην Καταλονία, όπου η ομάδα του έργου αποκόμισε πολλαπλά οφέλη σε επίπεδο γνώσεων και εμπειρίας - σε θέματα τεχνικά, διοικητικά, λειτουργικά κλπ.

Τέλος, παρουσιάζει τις δραστηριότητες διάδοσης της έννοιας της ΣΕΓ που περιλαμβάνουν την κατασκευή διαδικτυακής πλατφόρμας, καθώς και μια σειρά δράσεων επικοινωνίας και διάχυσης. Η διαδικτυακή πλατφόρμα (web platform) περιλαμβάνει τόσο γραφείο υποστήριξης (helpdesk) όσο και forum, προωθώντας την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων, διευκολύνοντας την επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ τους και υποστηρίζοντας τη δυνατότητα αναπαραγωγής της προσέγγισης της ΣΕΓ. Οι δράσεις επικοινωνίας και διάχυσης εστιάζουν στους κύριους μετόχους διαχείρισης που είναι εν δυνάμει σε θέση να εφαρμόσουν την προσέγγιση της ΣΕΓ, μέσω ενημερωτικών εκδηλώσεων, αποστολής νέων που αφορούν τη ΣΕΓ κλπ.

Το παρόν Σχέδιο ΣΕΓ, φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για την εφαρμογή ΣΕΓ στην Ελλάδα, παρέχοντας βασικές κατευθυντήριες γραμμές.

EXECUTIVE SUMMARY

The Land Stewardship Plan (LSP) will pave the way for the implementation of Land Stewardship (LS) in the frame of the project, through the design of the Land Stewardship Organization (LSO), which will be created under the initiative of the Green Fund.

The LSP:

- suggests the LS concept as a tool to preserve the landscape and the cultural values of the area and to make land use beneficial to nature.

- draws up the responsibilities of the LSO.

- establishes the legal and administrative framework for land stewardship and the general framework of agreements (the content of the agreement, the duration, the commitments of each group, etc.).

- provides guidance on how planning, negotiation and monitoring of land stewardship agreements should be carried out.

- proposes ways to promote land stewardship (e.g. fostering land stewardship through a web platform, legal and framework research) at regional and national level.

This LSP, being the first in Greece to introduce implementation of LS, lays the foundations for designing, establishing and operating an LSO, by providing a detailed and comprehensive administrative and legal framework, and in parallel by giving guidance to address any bureaucratic peculiarities and obstacles that may arise. The LSP aims to be a useful and innovative tool for any stakeholder interested in LS and consequently in establishing an LSO.

The LSP begins by providing basic knowledge about the concept of LS and key factors to consider when designing LS, as well as by describing the role of LSOs, based on the European Manual on LS (Sabater et al., 2013) and the LS Toolkit (Rodriguez and Sabater 2014). Then, the LSP describes the structure and the functional framework of the LSO.

An LSO includes three distinct dimensions: the economic-organizational, the social and the environmental one.

In the frame of the economic-organizational dimension, the LSO is expected to create an organizational framework for effective operation, ensuring the effective management of the infrastructure that will be created, as well as of the equipment that will be purchased by the project. In the frame of the social dimension, the LSO will create and exploit local social capital, assimilate local knowledge, and manage human resources during and after the end of the project. Concerning the environmental dimension, the LSO will suggest interventions that are compatible and mitigate the impact of climate change, using wherever possible local varieties for cultivation, and preserving the diverse rural landscape of the island.

Operation of the LSO includes the phase of management transfer and management support.

In the frame of the management transfer the LSO signs agreements with landowners and re-invests the income derived from selling farm production for the LSO purpose. In the frame of the management support the LSO makes agreements with active farmers to set the management actions for maintenance, committing to the terms, conditions, and duration.

After the end of the project the LSO is expected to become a financially self-sustained organization. It will be supported by revenues derived from high value local production, investing this income to further land to be entered to the system.

Planning and establishment of the first LSO in Greece under the auspices of the Green Fund (GF), which is a public entity, turned out to be a challenging action due to administrative and legal issues. The GF is a public entity governed by public legal framework and is not allowed to be involved –as a founder- in an organization with commercial activity. Following a lengthy and demanding process, the legal form of a Social Cooperative Enterprise (KOINSEP) was decided to be the most suitable and effective choice for establishing the LSO under the umbrella of a public entity. Having explored the relevant legal framework in Greece, taking into account the enabling of Green Fund's contribution and after consulting the European Manual for LS, incorporating XCT's experience and advice through frequent communication, and examining possible alternatives through a series of meetings, the legal form of the KOINSEP proved to comply with the necessary conditions. The specific legal form fulfils the required participatory approach, it allows the contribution of the Green Fund, and is consistent with the LSO description.

A KOINSEP promotes innovation and sustainable development activities, such as the protection and restoration of natural environment and sustainable farming, and generally pursuits social purposes and collective benefits. In addition, allows for signing a contract with a public entity, in order to fulfill a common purpose. This provision enables the Green Fund (as well as the Municipality of Andros) to sign a Collaborative Agreement with the KOINSEP in order to describe mutual commitments aiming at the smooth implementation of the project actions. A KOINSEP follows collective and democratic decision-making process as all members have one equal vote, regardless of cooperative shares distribution. In addition, the specific legal form gives every single farmer/owner/businessman the opportunity to become a "friend" of the LSO, enhancing the participatory character of the organization. "Friends" can voluntarily help, strengthen and encourage the LSO/KOINSEP activity. "Friends" have no right to vote but they can attend the meetings and express their opinions. Farmers and landowners, as well as anybody who will be inspired by the LSO/KOINSEP vision could be a "friend". In fact, "friends" are expected to be potential members of the LSO/KOINSEP after the end of the project.

The Steering Committee of a KOINSEP is a five-member committee. All members have right to vote. After thorough consultation with the project team and during the first on-site monitoring visit, it was decided that the Steering Committee that will manage the KOINSEP/LSO will be consisted from members of the project (permanent/additional staff and external assistants), while all local stakeholders can be “friends”. In case there is a need for replacement of a founding member, he/she will be replaced by another project employee (permanent/additional staff and/or external assistants).

Shortly after the legal form of KOINSEP was decided to be the most appropriate form, the procedure of its establishment started. The LSP gives detailed guidance on how to establish a KOINSEP. The Statute, describing the purpose of KOINSEP and the terms of its operation was prepared and signed by the Steering Committee. The approval application for the establishment of the KOINSEP was approved by the Department for Social Economy Register, followed by the submission of the signed Statute in paper form, as provided by law. The Certificate of registration to the Social Economy General Register was issued, valid for activity commencement in the Tax Office. The Certificate of registration, the Statute, the Proceedings on the formation of the Steering Committee as a body, as well as the Certificate by the MA concerning the concession of the KOINSEP base were submitted to the Tax Office. The Tax Office issued the Certificate of commencement of business and complementary documents. An application to register additional information, the Certificate of commencement of business and a report on the formation of the Steering Committee as a body were submitted to the Department for Social Economy Register, which proceeded with the issuing of the final Registration Certificate, which allows the beginning of the KOINSEP operation, thus the KOINSEP establishment was successfully completed. The next and final step for the establishment of the LSO/KOINSEP was the Collaboration Agreement between the KOINSEP, the GF and the MA, which would authorize the KOINSEP to operate as the LSO, in line with the project actions. The Collaboration Agreement was submitted to the Department for Social Economy Register. The appointment of the five-member LSO Monitoring Committee, which is mandatory under the Collaboration Agreement followed on behalf of each partner and KOINSEP. The LSO Monitoring

Committee is a five-member committee, composed of 3 members representing GF, 1 member representing MA and 1 member representing "KOINSEP". The LSO Monitoring Committee has the following responsibilities: a) to monitor the progress of the implementation of the Collaboration Agreement in accordance with its terms and the relative timetable, b) to draw up a report in case of violation of the terms of the contract, c) to make suggestions for the optimal implementation of the Collaboration Agreement d) to make recommendations to the partners if needed, e) to decide extension of the validity of the Collaboration Agreement. All aforementioned documents are attached to the LSP, giving detailed guidance -step by step- on the mandatory bureaucratic procedure.

The LSO/KOINSEP could now start operating. The next step was to open the LSO/KOINSEP bank account. The necessary documents were prepared and submitted to the Department for Social Economy Register, as provided by law. The Department for Social Economy Register issued a Certificate which was transmitted to the bank for completing the procedure. The LSO/KOINSEP hired an external second-class accountant, for specific tasks: i) to submit monthly VAT reports, ii) to submit the tax return statements (e.g. income tax return, E3, N, etc.), iii) to submit the consolidated statements of suppliers - customers.

Signing of the Collaboration Agreement (July 2019) authorized the LSO/KOINSEP to proceed with signing of the agreements. The agreements describe objectives, commitments of the organization and the landowner, land use restrictions, instructions for managing the estate, expenses, duration etc. In addition, the agreements are accompanied by an Annex which incorporates special conditions, specifying the needs in each case, if needed. The necessary documents (contracts, site plans, tax declarations where needed, etc.) were collected to be studied by the GF Legal Advisor, who prepares the private agreements taking into account and dealing with any legal peculiarities, such as incomplete or inaccurate supporting documents. In some cases, contracts were not accompanied by the corresponding site plans, there was discrepancy between contract and site plan area, there was unclear ownership status and additional documents were required (e.g. previous contracts from the Land Registry). These legal peculiarities are described thoroughly in the LSP to be

considered during designing an LSO. On the other hand, emphasis is given on how the landowners perceive the purpose and the vision of the project and if they seem willing to participate. The importance of repeated meetings with the landowners which contributes to building trust and strengthening the social network, as well as the need for communicating a clear and inspiring vision for the landowners before signing the agreements is highlighted in the LSP, as it is crucial for the effective and successful operation of an LSO.

The duration of the private agreements will be 6 years, with possibility of renewal. This period was decided by the project team to be appropriate, given that the 10-years duration that was originally proposed was considered in many cases very long and raised concerns to landowners, while the 3-years duration proposed at first by the GF was considered very short by the project team, as this period would not ensure the continuity and sustainability of LSO.

Another issue raised in the LSP is that of taxation, as a tax related issue came up regarding agreements and concession of land. Landowners by transferring land management are required to pay remarkable tax amounts, according to the Greek legal framework. A proposed solution is to proceed with a request to the competent financial service for a relevant tax exemption. In case this is not feasible, or the answer by the competent financial service is negative, instead of land management transfer, there could be land leasing with a small (symbolic) amount. Management transfer through lease is one of the options given regarding land stewardship agreements. According to the LS Toolkit (Rodriguez and Sabater 2014), the landowner may agree a symbolic rent with the LSO. The above information is included in the LSP, giving relative guidance for avoiding tax burden on the landowners, which could affect their attitudes towards LS.

In the frame of regular communication between the GF team and the Network organization-XCT (now XCN-name change) to exchange knowhow, knowledge, and experience, the LSP has incorporated useful advice concerning planning of the LSO establishment and preparation of agreements. The International LS Workshop (April 23-25, 2018, Athens-Andros) made the most of the opportunity to exchange views and

explore possibilities to better achieve the goals of the project, especially related to the LSO. Field visits in Andros island as well as meetings with local authorities and stakeholders contributed to the attainment of the workshop aims. The field trip to Catalonia (September 12-14, 2018), gave the project team (consisted of UAegean, Gf and MA representatives) the opportunity to learn from the XCT experience, as well as from other examples of LS application in the countryside of Catalonia.

The LSP also provides guidance regarding communication of the LS approach so as a network of stakeholders (e.g. private landowners, land user organizations, NGOs, bodies, businesses, financial institutions) to be set up. The web-platform is one of the most important tools to introduce LS to nature conservation stakeholders and the public. It includes a helpdesk for technical, financial, and legal information and advice, and a forum for a visitor to interact and cooperate with other stakeholders. The web-platform offers the possibility to stakeholders to express interest about the LIFE Terracescape project by completing a relative form. In addition, visitors have the option to express interest in applying LS to other areas of Greece through another form. This way, the web-platform could support replicability of the LS approach. Moreover, targeted informational events in areas expressing interest in applying LS could boost implementation of the approach. In addition, the Greek LIFE Task Force, based on the GF facilities, also contributes to the communication of the LS approach, through events and networking with other LIFE projects.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ ΓΗΣ

Η ΣΕΓ (ΣΕΓ), ένα διαχρονικό σύστημα διαχείρισης της γης, εφαρμόζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα μέσω του έργου LIFE TERRASCAPE και σκοπεύει στην παραγωγή τοπικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας σε αναβαθμίδες, εμπλέκοντας ενεργά τους ενδιαφερόμενους (ιδιοκτήτες γης, γεωργούς, κτηνοτρόφους, τοπικούς φορείς, επιχειρήσεις κλπ.).

Ο Ευρωπαϊκός Οδηγός ΣΕΓ (Sabaté et al. 2013) αποτελεί ένα ολοκληρωμένο εγχειρίδιο που παρέχει βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή Συμμετοχικής Επιστασίας Γης και χρησιμοποιήθηκε ως πολύτιμο εργαλείο για την ανάπτυξη του παρόντος Σχεδίου.

Στον Ευρωπαϊκό Οδηγό περιγράφονται αναλυτικά:

- Βασικές έννοιες που εμπεριέχονται στη φιλοσοφία της ΣΕΓ, όπως η περιγραφή της έννοιας της διαχείρισης γης ως εργαλείου για τη διαχείριση και τη διατήρηση της φύσης και του τοπίου, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζεται και ο ρόλος των διαφόρων φορέων στη διακυβέρνηση της διατήρησης της φύσης. Επίσης, γίνεται αναφορά στα οφέλη για τους ανθρώπους από τη συμμετοχική επιστασία.
- Ο τρόπος εφαρμογής της ΣΕΓ. Περιγράφονται τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούν οι οργανισμοί συμμετοχικής επιστασίας ώστε να επιτύχουν εθελοντικές συμφωνίες με τους ιδιοκτήτες γης και άλλους ενδιαφερόμενους, τα βήματα που συμπεριλαμβάνει η διαπραγμάτευση, η διαδικασία υπογραφών και παρακολούθησης μιας συμφωνίας και η συνάφεια ενός κατάλληλου νομικού πλαισίου.
- Τα μέσα και οι συστάσεις προς τους οργανισμούς ΣΕΓ, προκειμένου να προσεγγιστούν διαφορετικές ομάδες-στόχοι και να υποστηριχθεί η συμμετοχή τους στη διαχείριση. Παρέχεται επίσης μια επισκόπηση της εταιρικής σχέσης και των στρατηγικών δικτύωσης, ενώ παρουσιάζεται η κοινωνική συμμετοχή ως στρατηγική για να φέρει άτομα και άλλους οργανισμούς πιο κοντά στη φύση και το τοπίο.

- Αναλύεται το ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τη διαχείριση της γης την προώθηση και την ανάπτυξη της ΣΕΓ. Επιπλέον, επεξηγείται πώς η ΣΕΓ εντάσσεται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαίου και των πολιτικών και σχετικών εργαλείων, ενώ γίνεται αναφορά και σε ευκαιρίες χρηματοδότησης.

- Παρουσιάζονται τα κύρια συμπεράσματα του Οδηγού ως ευκαιρίες προώθησης της ΣΕΓ στην Ευρώπη, ενώ παρέχονται συστάσεις προς τους οργανισμούς συμμετοχικής επιστασίας για τη δρομολόγηση σχετικών στρατηγικών.

- Παρέχονται πληροφορίες για τα ευρωπαϊκά ιδρύματα και οργανώσεις που σχετίζονται με τη ΣΕΓ.

Η προσέγγιση της ΣΕΓ για τη διατήρηση της φύσης και του τοπίου

Η ΣΕΓ είναι μια στρατηγική για τη συμμετοχή των ιδιοκτητών γης και των χρηστών της (αγροτών, δασοκόμων, κτηνοτρόφων, κυνηγών, αλιέων, κλπ.) στη διατήρηση της φύσης και του τοπίου, με τη στήριξη ενός ευρέος φάσματος ομάδων της κοινωνίας των πολιτών. Μέσω εθελοντικών συμφωνιών μεταξύ ιδιοκτητών γης / χρηστών και οργανισμών ΣΕΓ, η φύση, η βιοποικιλότητα και οι οικολογικές αξίες διατηρούνται και αποκαθίστανται. Η προσέγγιση της ΣΕΓ βασίζεται στην ενθάρρυνση της ατομικής και συλλογικής ευθύνης για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Όταν χρησιμοποιείται σε σχέση με τους φυσικούς πόρους, ο όρος ΣΕΓ σημαίνει - με την ευρύτερη έννοια - τους ανθρώπους που φροντίζουν τη γη. Η έννοια περιλαμβάνει μια σειρά από ιδιωτικές και δημόσιες / ιδιωτικές προσεγγίσεις που δημιουργούν και καλλιεργούν την ευθύνη στους χρήστες και τους ιδιοκτήτες για τη διαχείριση και την προστασία των φυσικών πόρων.

Η ΣΕΓ είναι μια ιδιαίτερα χρήσιμη ιδέα σε πολλές περιπτώσεις όπου η βιώσιμη διαχείριση – παρά η απόλυτη προστασία ή η διατήρηση – των φυσικών πόρων είναι ο στόχος. Τα εργαλεία συμμετοχικής επιστασίας συχνά χρησιμοποιούνται για τον περιορισμό ορισμένων χρήσεων (π.χ. εντατική γεωργία, δασοκομία ή πρακτικές κυνηγιού) ή για τη συντήρηση ή την αποκατάσταση άλλων (π.χ. εκτατική γεωργία, χρήση οικολογικά ευαίσθητων εδαφών).

Η πρακτική της ΣΕΓ συνδυάζει πολλούς διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, όπως οι φυσικές επιστήμες, οι κοινωνικές επιστήμες και το δίκαιο. Αν και η

φιλοσοφία και πολλές από τις τεχνικές της συμμετοχικής διαχείρισης δεν είναι νέες, η εφαρμογή τους έχει γίνει πιο συχνή σε σχέση με τις αρχές του αιώνα.

Ενώ πολλές προσεγγίσεις ΣΕΓ βασίζονται σε ιδιωτικούς μηχανισμούς, η ΣΕΓ δεν πρέπει να θεωρείται ως μια αποκλειστικά ιδιωτική προσέγγιση στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Αντίθετα, στηρίζεται σε δύο στοιχεία που συνυπάρχουν σε μια κοινωνία των πολιτών: την ιδιωτική πρωτοβουλία και τη δημόσια πολιτική (που παρέχουν ένα πλαίσιο υπό τη μορφή προγραμμάτων, κίνητρα, σχεδιασμό χρήσεων γης και υποστηρικτικό κλίμα για ιδιωτικούς οργανισμούς).

Η ΣΕΓ μπορεί να είναι προσαρμοστική, βασιζόμενη στα παραδοσιακά μέσα διαχείρισης για την αντιμετώπιση των μεταβαλλόμενων αναγκών. Αναγνωρίζοντας ότι η διαχείριση της γης απαιτεί όχι μόνο την κοινωνική βούληση αλλά και τις σχετικές κοινωνικές δεξιότητες, η προσέγγιση της ΣΕΓ περιλαμβάνει εκπαίδευση για τους άμεσους χρήστες πόρων και για τους φορείς λήψης αποφάσεων στον κυβερνητικό και τον ιδιωτικό τομέα. Η ΣΕΓ αντιμετωπίζει τις ανάγκες διατήρησης της γης, σε συνάρτηση με την ανθρώπινη ύπαρξη και το εμπόριο. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να αντιμετωπίσει τους στόχους της διατήρησης της βιοποικιλότητας, της οικονομικής ανάπτυξης της υπαίθρου και της διατήρησης ατομικών και κοινοτικών συνδέσεων με τη γη (Εικόνα 1).

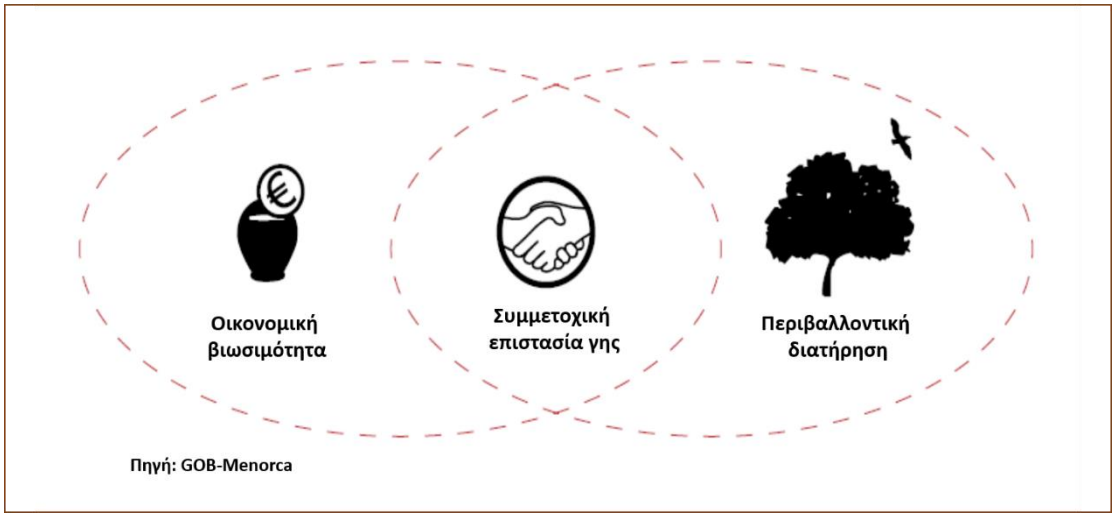

Εικόνα 1. Συνδυασμός της ΣΕΓ με την οικονομική βιωσιμότητα με την προστασία του περιβάλλοντος.

Βασικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό ΣΕΓ

Τα έργα ΣΕΓ εκτός από ενθουσιασμό, δημιουργικότητα και αφοσίωση, απαιτούν και μια σειρά επιπλέον παραγόντων που απλοποιούν τη διαδικασία και εγγυώνται την επιτυχία του έργου (Rodriguez and Sabaté 2014), (Εικόνα 2):

- Σκοπιμότητα: η σκοπιμότητα πρέπει να ελέγχεται σε όλα τα επίπεδα: τεχνική, περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική. Μόνο εάν μπορεί να διασφαλιστεί η σκοπιμότητα του έργου θα πρέπει να ξεκινήσει, διαφορετικά θα είναι σπατάλη χρόνου, προσπάθειας και πόρων.
- Δημιουργία συνεργασιών (δικτύωση): ακόμη και στην περίπτωση που οι ανθρώπινοι, υλικοί και οικονομικοί πόροι του έργου είναι επαρκείς, είναι πολύ σημαντικό για την υλοποίηση του έργου να εδραιωθούν ισχυρές σχέσεις με τους στρατηγικούς παίκτες. Οι συμμαχίες επιτρέπουν την ομαδικότητα και την ενίσχυση των μεθόδων εργασίας, πιθανές χορηγίες, τη βέλτιστη χρήση των πόρων, τον εθελοντισμό, και πολλές άλλες ευκαιρίες. Ως πιθανοί συνεργάτες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, η δημόσια διοίκηση (π.χ. για την απόκτηση αδειών), η κοινωνία των πολιτών, οι επιχειρήσεις, τα ερευνητικά κέντρα και οι υπηρεσίες παροχής συμβουλών (που μπορούν να προσφέρουν επιστημονική και τεχνική υποστήριξη) και προφανώς, οι ιδιοκτήτες γης.
- Προστιθέμενη αξία: κάθε έργο πρέπει να προσδίδει μια προστιθέμενη αξία σε σύγκριση με την υφιστάμενη κατάσταση. Μόνο με αυτόν τον τρόπο η επένδυση θα είναι κερδοφόρα. Για να διασφαλιστεί η εν λόγω δημιουργία αξίας θα πρέπει να βρεθούν καινοτόμοι και δημιουργικοί τρόποι που να επιτρέπουν την επίτευξη σημαντικών αποτελεσμάτων.
- Αναγνώριση ευκαιριών: το έργο πρέπει να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες, είτε πρόκειται για μικρή ή μεγάλη ζήτηση από μια ομάδα ανθρώπων. Είναι σημαντικό να εστιαστεί η προσοχή σε τοπικές ανάγκες και να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες διαβουλεύσεις προκειμένου το έργο να προκαλέσει το ενδιαφέρον των πολιτών και να οδηγήσει σε υπεύθυνη διαχείριση της φύσης.

- Συναίνεση μεταξύ μελών: η επίτευξη των στόχων του έργου θα είναι πολύ δύσκολη χωρίς συναίνεση μεταξύ των μελών. Η εμπλοκή διαφορετικών ομάδων εντός του οργανισμού εξαρτάται από τον τύπο του έργου.
- Συνέπεια με τους στόχους και τη στρατηγική: κάθε οργανισμός έχει συγκεκριμένους στόχους σύμφωνα με τον ιδρυτικό του σκοπό. Εάν υπάρχει στρατηγικό σχέδιο, οι όποιες νέες ιδέες θα πρέπει να αντιπαρατίθενται με τις οδηγίες που καθορίζονται από το στρατηγικό σχέδιο. Εάν η προτεινόμενη ιδέα δεν είναι σύμφωνη με τους στόχους του οργανισμού, αργά ή γρήγορα, η αρχική ώθηση θα χαθεί και το έργο θα αποτύχει.

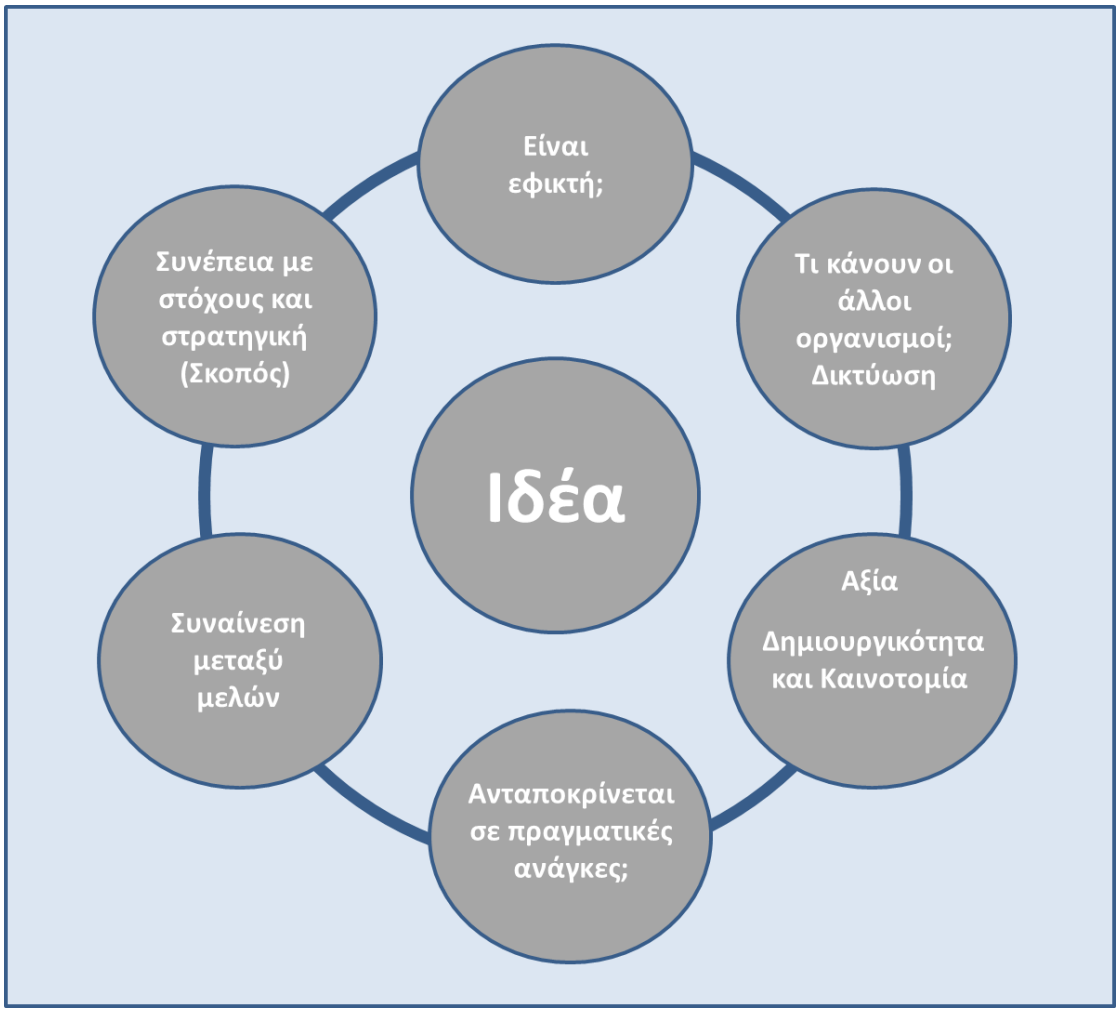

Εικόνα 2. Βασικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό ΣΕΓ .

Οργανισμοί ΣΕΓ – Βασικές δραστηριότητες

Οι οργανισμοί ΣΕΓ αποτελούν μια αυξανόμενη δύναμη στη διαχείριση της γης στην Ευρώπη. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι μπορούν να λάβουν πολλαπλές μορφές. Μπορούν να κυμαίνονται από μεγάλα ιδρύματα μέχρι μικρές ενώσεις διατήρησης της φύσης, σχολεία ή ομάδες εθελοντών, ακόμη και δήμοι και νομαρχιακές ή περιφερειακές διοικήσεις, υπό την προϋπόθεση ότι ένας από τους στόχους τους είναι η διατήρηση της γης και ότι χρησιμοποιούν εργαλεία ΣΕΓ .

Οι παρακάτω αποτελούν τις πιο συνήθεις δραστηριότητες στο καθημερινό έργο οποιουδήποτε ΟΣΕΓ:

- Επικοινωνία με τους ιδιοκτήτες γης, διαπραγμάτευση και επίτευξη συμφωνίας μαζί τους, έτσι ώστε να εμπλακούν ενεργά στη διατήρηση της φύσης και του τοπίου. Αυτή ίσως είναι η κυριότερη δραστηριότητα ενός οργανισμού ΣΕΓ .
- Παροχή τεχνικής και οικονομικής υποστήριξης σε ενδιαφερόμενους, συνήθως μέσω συμφωνίας, έτσι ώστε μαζί να είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν σωστή διαχείριση μακροπρόθεσμα.
- Σχεδιασμός, αποκατάσταση και διαχείριση περιοχών υψηλής οικολογικής αξίας, μέσω συμφωνιών με τους ιδιοκτήτες γης, με τη βοήθεια εθελοντών και σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς.
- Ιδιοκτησία περιοχών υψηλής οικολογικής αξίας ή κτήση δικαιώματος μέσω αγοράς ή δωρεάς και διαχείρισή τους με τρόπο που μεγιστοποιεί τη βιοποικιλότητα και την αξία τους.
- Παρακολούθηση συμφωνιών ΣΕΓ και μακροπρόθεσμη παρακολούθηση με τους ιδιοκτήτες γης, εξασφαλίζοντας τη συμμόρφωση και τη βέλτιστη χρήση των πόρων για τη διατήρηση της φύσης και του τοπίου
- Ευαισθητοποίηση του ευρέως κοινού, των ιδιοκτητών γης, των γεωργών, και άλλων ομάδων-στόχων που θα μπορούσαν να ασχολούνται με τη διατήρηση της φύσης και να οργανώνουν εθελοντικές δραστηριότητες για τη διαχείριση και την παρακολούθηση των συμφωνιών ΣΕΓ .
- Διεξαγωγή μελετών και έρευνας για τον εντοπισμό κατάλληλων περιοχών όπου μπορούν να λάβουν χώρα παρεμβατικές ή βελτιωτικές δράσεις διαχείρισης,

μέσα από την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εν λόγω δράσεων.

- Ενίσχυση της βιώσιμης οικονομικής δραστηριότητας στα υπό διαχείριση εδάφη, προωθώντας συμβατές δραστηριότητες όπως η γεωργία, η δασοκομία, ο οικοτουρισμός κλπ.
- Δικτύωση με άλλους οργανισμούς για υποστήριξη και επίτευξη κοινών στόχων.
- Εύρεση τρόπων χρηματοδότησης, ώστε να είναι εφικτή η πραγματοποίηση των παραπάνω δραστηριοτήτων από τον οργανισμό.

1. ΣΚΟΠΟΣ ΟΣΕΓ

Το έργο LIFE Terracescape αφορά στη λειτουργική αποκατάσταση των αγροτικών αναβαθμίδων στην Άνδρο, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία προσαρμοσμένων «πράσινων υποδομών» ως αντιστάθμισμα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η όλη δράση λαμβάνει χώρα στο νησί της Άνδρου, με στόχο να επεκταθεί, εφ' όσον είναι επιτυχής, σε άλλα νησιά του Αιγαίου και της Μεσογείου.

Ανάμεσα στις δράσεις του έργου συμπεριλαμβάνεται η σύσταση ΟΣΕΓ. Σκοπός του ΟΣΕΓ είναι η επανακαλλιέργεια αγρών με εγκαταλειμμένες αναβαθμίδες. Ο ΟΣΕΓ θα συνάψει συμβάσεις με τους ενδιαφερόμενους αγρότες, οι οποίοι θα παραχωρήσουν εγκαταλειμμένους αναβαθμιδωμένους αγρούς, προκειμένου αυτοί να επανακαλλιεργηθούν με τοπικές ποικιλίες. Η επίτευξη του σκοπού θα συμβάλλει στη δημιουργία πράσινων υποδομών που θα συνεισφέρουν στην κλιματική ανθεκτικότητα και στη βιωσιμότητα του τοπικού πρωτογενούς τομέα.

Επιμέρους στόχοι του ΟΣΕΓ είναι:

(α) η βιώσιμη διαχείριση της γης που θα παρασχεθεί από ιδιοκτήτες εκτάσεων (είτε είναι μέλη του, είτε όχι),

(β) η υποστήριξη των ιδιοκτητών που είναι πρόθυμοι να συμμετάσχουν στο έργο,

(γ) η δημιουργία πλαισίου συνεργασίας μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φορέων,

(δ) η παροχή πλαισίου αξιολόγησης και παρακολούθησης της υλοποίησης των δεσμεύσεων της ΣΕΓ που απορρέει από το έργο και εκτιμάται ότι μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για πολλές άλλες περιπτώσεις στη χώρα, προσφέροντας δυνατότητες για τοπική ανάπτυξη, συμβάλλοντας στην πράσινη οικονομία και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας.

2. ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΟΣΕΓ

2.1 ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ (ΚοινΣΕπ)

Κατόπιν εκτενούς διερεύνησης του νομικού πλαισίου και επανειλημμένων διαβουλεύσεων κατά την αναζήτηση μιας νομικής μορφής που θα είναι λειτουργική για την υλοποίηση της ΣΕΓ στο νησί της Άνδρου, προκρίθηκε η «κοινωνική και συνεταιριστική επιχείρηση συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας» (ΚοινΣΕπ), όπως ορίζεται στο ν. 4430/2016 με τίτλο «*Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις*». Δεδομένης της δυνατότητας συμμετοχής θεωρητικά όλων των ιδιοκτητών γης που θα εμπλακούν στο έργο ως «Φίλων» της ΚοινΣΕπ, καλύπτεται η παράμετρος της συμμετοχικής προσέγγισης που απαιτείται για την υλοποίηση του έργου.

Το Πράσινο Ταμείο στο πλαίσιο προγραμματικής συμφωνίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ.1 του ν. 4430/2016, θα συμβληθεί με την υπό σύσταση ΚοινΣΕπ και τον Δήμο Άνδρου ώστε να αναληφθούν οι εκατέρωθεν υποχρεώσεις, και να δημιουργηθεί ο ΟΣΕΓ.

Οι υπόλοιπες νομικές μορφές –μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα- που εξετάστηκαν και αποκλείστηκαν ήταν οι ακόλουθες:

1. Σωματείο. Για την ίδρυση του σωματείου θα απαιτούνταν τουλάχιστον 20 - μόνο φυσικά - πρόσωπα, ενώ το Πράσινο Ταμείο, ως ΝΠΔΔ, δεν θα μπορούσε να συμβληθεί με ένα σωματείο μέσω προγραμματικής σύμβασης.

2. Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία. Για την ίδρυσή της συμβάλλονται τουλάχιστον 2 πρόσωπα και το Πράσινο Ταμείο επίσης δεν μπορεί να συμβληθεί με την συγκεκριμένη μορφή εταιρείας.

3. Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ): Δεν αποτελεί διαφορετικό νομικό τύπο σε σχέση με τις ανωτέρω δύο αλλά ιδρύεται και λειτουργεί είτε ως σωματείο είτε ως αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Για τους παραπάνω λόγους (περιπτώσεις 1 και 2) δεν μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματική επιλογή για την νομική μορφή του οργανισμού.

Η ΚοινΣΕπ μπορεί να αναπτύσσει δραστηριότητες «βιώσιμης ανάπτυξης», ή, και να παρέχει «κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος». Επίσης, μπορεί να περιλαμβάνει στους σκοπούς της "*την εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα με την αξιοποίηση κοινωνικής καινοτομίας μέσα από δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης...., όπως η προστασία και αποκατάσταση φυσικού περιβάλλοντος και η αειφόρος γεωργία και κτηνοτροφία. "(άρθρο 2 ν. 4430/2016).* Όπως προκύπτει, η ανωτέρω πρόβλεψη του νόμου για τον συγκεκριμένο τύπο ΚοινΣΕπ εξυπηρετεί τους στόχους που θέτει το έργο.

Επίσης, η ΚοινΣΕπ χαρακτηρίζεται από συλλογική και δημοκρατική λειτουργία σε σχέση με τον τρόπο λήψης των αποφάσεων. Συγκεκριμένα, στη γενική συνέλευση της ΚοινΣΕπ, όπου και λαμβάνονται οι σημαντικότερες αποφάσεις, κάθε μέλος της ΚοινΣΕΠ έχει μία ψήφο, ανεξαρτήτως του αριθμού των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχει.

Ο τρόπος διανομής των κερδών περιγράφεται στο άρθρο 21 του ν. 4430/2016, το οποίο έχει ως εξής:

«Άρθρο 21: Αποθεματικά - Διανομή κερδών (ν. 4430/2016)

Παρ. 1.: Τα κέρδη της ΚοινΣΕπ δεν διανέμονται στα μέλη, εκτός αν αυτά είναι εργαζόμενοι, οπότε εφαρμόζεται η παράγραφος 2.

Παρ. 2. :Τα κέρδη διατίθενται ετησίως ως εξής:

α. κατά ποσοστό 5% για το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού,

β. κατά ποσοστό 35% διανέμονται στους εργαζομένους της επιχείρησης, εκτός αν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης του Φορέα αποφασίσουν αιτιολογημένα τη διάθεση μέρους ή όλου του ποσοστού αυτού σε δραστηριότητες του στοιχείου γ,

γ. το υπόλοιπο διατίθεται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη γενικότερη διεύρυνση της παραγωγικής του δραστηριότητας.»

Σημειώνεται ότι η αναφορά σε κέρδη αφορά στα καθαρά έσοδα, αφού αφαιρεθεί το λειτουργικό και τυχόν μισθολογικό κόστος της επιχείρησης.

2.2 ΙΔΡΥΣΗ –ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ – ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΣΕΠ

Για την ίδρυση μιας ΚοινΣΕπ χρειάζεται η εγγραφή της στο Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας με την υποβολή αίτησης με συνημμένο το Καταστατικό, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 του ν. 4430/2016 και το οποίο έχει ως εξής:

«Άρθρο 4 Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

1. Το Τμήμα Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (εφεξής «Τμήμα Μητρώου») του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΠΕΚΑΑ) είναι η αρμόδια διοικητική αρχή για τον έλεγχο νομιμότητας κατά τη σύσταση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και των Συνεταιρισμών Εργαζομένων, για την εποπτεία και τον έλεγχο νομιμότητας αυτών και των υποχρεωτικώς καταχωριστέων στο Μητρώο πράξεών τους κατά τη λειτουργία τους, καθώς και για την απόδοση της ιδιότητας του Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στα νομικά πρόσωπα του στοιχείου δ της παραγράφου 1 του άρθρου 3.

2. Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (εφεξής «Μητρώο») είναι η βάση δεδομένων που τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή από το Τμήμα Μητρώου της επόμενης παραγράφου 1, στην οποία εγγράφονται οι Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.»

Στη συνέχεια απαιτείται να γίνει έναρξη εργασιών στην αρμόδια ΔΟΥ , η οποία είναι η ΔΟΥ της έδρας της ΚοινΣΕπ. Για την έναρξη εργασιών θα χρειαστεί η συμβολή λογιστή, ο οποίος θα πρέπει να παρακολουθεί και τη δραστηριότητά της.

Θέματα λειτουργίας

- Κάθε μέλος πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον μία υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα (η οποία πρέπει να αντιστοιχεί σε τουλάχιστον 100 ευρώ και καταβλητέα σε μετρητά) και έως πέντε προαιρετικές συνεταιριστικές μερίδες. Όλα τα μέλη έχουν δικαίωμα μιας ψήφου στη γενική συνέλευση ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που διαθέτουν.

- Το ποσοστό των ακαθαρίστων εσόδων από τις δραστηριότητες της ΚοινΣΕπ που προέρχεται από Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 65% των συνολικών εσόδων της επιχείρησης, υπολογιζόμενου σε τριετή βάση (άρθρο 14 παρ. 8 του ν. 4430/2016)

- Η διοίκηση της ΚοινΣΕπ ασκείται μέσω Διοικούσας Επιτροπής. Κάθε μέλος της Επιτροπής είναι υποχρεωτικά και μέλος της επιχείρησης. Τα μέλη της διοικούσας επιτροπής δεν αμείβονται για τη συμμετοχή τους στην Επιτροπή. Μπορεί μια μικρή ΚοινΣΕπ των 5 ατόμων να λειτουργήσει και χωρίς διοικούσα επιτροπή, ορίζοντας διαχειριστή.

- Μόνη η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα μέλους-εταίρου, σε ΚοινΣΕπ, δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δε δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις , εφόσον βέβαια δεν είναι εργαζόμενος.

- Μέλος μίας ΚοινΣΕπ δεν μπορεί να μετέχει σε άλλη ΚοινΣΕπ με ίδια δραστηριότητα.

- Ο αριθμός των εργαζόμενων μη μελών της ΚοινΣΕπ δεν μπορεί να υπερβαίνει σε ποσοστό το 40% του συνόλου των εργαζομένων της ΚοινΣΕπ. (άρθρο 18 , ν. 4430/2016.)

- Μέλος της ΚοινΣΕπ μπορεί να είναι συνταξιούχος.

- Το τέλος επιτηδεύματος για τις ΚοινΣΕπ καθορίζεται σε 500 ευρώ ετησίως. Επίσης, εξαιρούνται από την επιβολή του τέλους επιτηδεύματος εφόσον δεν έχουν παρέλθει πέντε (5) έτη από την πρώτη έναρξη εργασιών τους. (αρ.31 Ν.3986/2011).

2.3 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ TERRACESCAPE – ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ)

Με τον νόμο *4430/2016* και ειδικότερα στο άρθρο 6 προβλέφθηκε η δυνατότητα των φορέων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις για τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων κοινωνικής ωφέλειας που αναφέρονται στους καταστατικούς σκοπούς τους με αντισυμβαλλόμενους το Δημόσιο ή φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ανωτέρω συμβάσεις υπόκεινται στον προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επίσης, οι εν λόγω συμβάσεις αναρτώνται εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία σύναψης, στον ιστότοπο της Διαύγειας του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και καταχωρίζονται στο Μητρώο από το Φορέα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας εντός της ίδιας προθεσμίας.

Στις προγραμματικές συμβάσεις που συνάπτονται από Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας ορίζονται το αντικείμενο της σύμβασης, ο σκοπός και το περιεχόμενο των μελετών, των έργων, των προγραμμάτων ή των υπηρεσιών, ο προϋπολογισμός τους, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων, το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της σύμβασης, οι πόροι από τους οποίους θα καλυφθούν οι αναλαμβανόμενες οικονομικές υποχρεώσεις και η διάρκεια της σύμβασης. Επίσης, ορίζεται το όργανο παρακολούθησης της εφαρμογής της και οι αρμοδιότητές του, καθώς και οι ρήτρες σε βάρος του συμβαλλομένου που παραβαίνει τους όρους της προγραμματικής σύμβασης.

Για την εκτέλεση των προγραμματικών συμβάσεων δεν επιτρέπεται η απασχόληση προσωπικού του ενός συμβαλλομένου στον άλλον, αλλά επιτρέπεται η παραχώρηση της χρήσης ακινήτων, εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και μέσων.

Προκειμένου να δημιουργηθεί ο ΟΣΕΓ, το Πράσινο Ταμείο θα συμβληθεί μέσω Τριμερούς Προγραμματικής Σύμβασης με την ΚοινΣΕπ «Αγρότες του Αιγαίου-Aegean Farmers” και τον Δήμο Άνδρου.

2.4 Η ΚΟΙΝΣΕΠ "ΑΓΡΟΤΕΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ–AEGEAN FARMERS" - ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ, ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ, ΕΔΡΑ

Το καταστατικό της ΚοινΣΕπ με την επωνυμία «Αγρότες του Αιγαίου-Aegean Farmers» συντάχθηκε με τους ακόλουθους γενικούς σκοπούς:

1. τη συλλογική και κοινωνική ωφέλεια, όπως ορίζονται στις παρ.2 και 3 του αρ.2 του Ν.4430/2016 (Α' 205) και ειδικότερα η βιώσιμη ανάπτυξη μέσω δράσεων που προωθούν την αειφορία με την προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, και
2. την παραγωγή κλιματικά «φιλικών» αγροδιατροφικών προϊόντων με επανακαλλιέργεια αγρών με εγκαταλελειμμένες αναβαθμίδες στο Αιγαίο. Η επίτευξη του σκοπού θα συμβάλλει στη δημιουργία πράσινων υποδομών που θα συνεισφέρουν στην κλιματική ανθεκτικότητα και τη βιωσιμότητα του τοπικού πρωτογενούς τομέα.

Τα ιδρυτικά μέλη της ΚοινΣΕπ είναι εργαζόμενοι στο έργο Terracescape, οι οποίοι θα διαχειρίζονται την ΚοινΣΕπ σε όλη τη διάρκεια του έργου.

Η ΚοινΣΕπ θα δημιουργήσει τμήμα «Φίλων», που οι συμμετέχοντες σε αυτό δεν είναι τακτικά μέλη, αλλά εκείνα τα πρόσωπα που βοηθούν, ενισχύουν και ενθαρρύνουν το έργο της ΚοινΣΕπ Οι «Φίλοι» έχουν δικαίωμα κατόπιν πρόσκλησης της ΚοινΣΕπ να παρίστανται στις συγκεντρώσεις που πραγματοποιούνται από αυτήν και να διατυπώνουν απόψεις και κρίσεις. «Φίλοι» της ΚοινΣΕπ μπορεί να είναι:

- ιδιοκτήτες γης (παραχώρηση γης με συμφωνητικά)
- καλλιεργητές, τοπικοί φορείς κ.ά.

Η ΚοινΣΕπ θα εδρεύει στο Πολιτιστικό Κέντρο Απροβάτου, όπου θα πραγματοποιούνται ενημερώσεις και συναντήσεις με τους ιδιοκτήτες γης για τη διαπραγμάτευση των συμφωνητικών. Στον χώρο, επίσης, θα πραγματοποιούνται ενημερωτικές εκδηλώσεις για τον ΟΣΕΓ. Η συχνή επικοινωνία με τους ιδιοκτήτες γης είναι πολύ σημαντική για την εδραίωση ενός δικτύου, το οποίο θα προωθεί την έννοια και το όραμα της ΣΕΓ.

2.5 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΟΙΝΣΕΠ

Στάδιο 1ο: Υποβολή αιτήματος εγγραφής

Υποβλήθηκαν στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας:

- Το καταστατικό της ΚοινΣΕπ υπογεγραμμένο από τα ιδρυτικά μέλη
- Αίτηση εγγραφής
- Υπεύθυνη δήλωση, υπογεγραμμένη ξεχωριστά από κάθε ιδρυτικό μέλος, περί συμμετοχής ή μη σε άλλη ΚοινΣΕπ

Το Τμήμα Μητρώου έλεγξε τα υποβληθέντα στοιχεία και προέβη σε:

- Εγγραφή της ΚοινΣΕπ στο Μητρώο
- Έκδοση Βεβαίωσης Εγγραφής η οποία ισχύει μόνο για έναρξη δραστηριότητας στη Δ.Ο.Υ
- Σήμανση του καταστατικού και αποστολή του στην ΚοινΣΕπ

Στάδιο 2ο: Υποβολή πρόσθετων στοιχείων

Στη συνέχεια, υποβλήθηκαν στη Δ.Ο.Υ τα πρόσθετα στοιχεία εγγραφής (παρ.7 αρ.11 της Υ.Α. 61621/δ5.2643/30-12-2016. ΦΕΚ 56/β/2017), από την Υπεύθυνη Συμμετοχικής Επιστασίας Γης, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία εγγραφής στο μητρώο, με τα εξής δικαιολογητικά:

- Το ετήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων με περίοδο αναφοράς έως το τέλος του τρέχοντος έτους.
- Πρακτικό της Διοικούσας Επιτροπής για συγκρότησή της σε σώμα
- Έγκυρο και θεωρημένο καταστατικό
- Βεβαίωση εγγραφής του Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας
- Παραχωρητήριο χώρου της έδρας της επιχείρησης

Σε σχέση με το παραχωρητήριο χώρου της έδρας της επιχείρησης, κατόπιν Αιτήματος της ΚοινΣΕπ στον Δήμο Άνδρου για παραχώρηση χώρου εκδόθηκε το σχετικό Παραχωρητήριο που αφορά στο Πολιτιστικό Κέντρο Απροβάτου, το οποίο και θα αποτελεί την έδρα της ΚοινΣεπ. Η ΔΟΥ εξέδωσε τη Βεβαίωση Έναρξης Εργασιών.

Με την ολοκλήρωση του δεύτερου σταδίου στη διαδικασία εγγραφής της ΚοινΣΕπ στο Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας (έγκριση του αιτήματος καταχώρισης πρόσθετων στοιχείων και έκδοση βεβαίωσης Εγγραφής), εκδόθηκε η Βεβαίωση Καταχώρησης Οργάνου Διοίκησης και ολοκληρώθηκε η διαδικασία σύστασης της επιχείρησης, με την επωνυμία ΚοινΣΕπ «Αγρότες του Αιγαίου – Aegean Farmers".

Το επόμενο βήμα ήταν οι διαδικασίες για το άνοιγμα λογαριασμού, συγκεντρώνοντας τα απαραίτητα έγγραφα τα οποία κατατέθηκαν στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο εξέδωσε το απαραίτητο πιστοποιητικό για την τράπεζα. Η ΚοινΣΕπ προχώρησε σε πρόσληψη εξωτερικού λογιστή, Β' τάξης, με συγκεκριμένες υποχρεώσεις: i) να υποβάλλει μηνιαία τις δηλώσεις ΦΠΑ, ii) να υποβάλλει τις δηλώσεις φορολογίας (π.χ. φορολογίας εισοδήματος, Ε3, Ν, κλπ.), iii) να υποβάλλει τις συγκεντρωτικές καταστάσεις προμηθευτών - πελατών.

2.6 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΣΕΓ – ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ

Κατόπιν της σύστασης της ΚοινΣΕπ «Αγρότες του Αιγαίου – Aegean Farmers", προετοιμάστηκε με τη συνδρομή του Νομικού Συμβούλου του ΠΤ το κείμενο της Τριμερούς Προγραμματικής Σύμβασης ανάμεσα στην ΚοινΣΕπ «Αγρότες του Αιγαίου-Aegean Farmers", το Πράσινο Ταμείο και τον Δήμο Άνδρου, με σκοπό τη δημιουργία του ΟΣΕΓ. Η Τριμερής Προγραμματική σύμβαση ανάμεσα στην ΚοινΣΕπ «Αγρότες του Αιγαίου-Aegean Farmers", το Πράσινο Ταμείο και τον Δήμο Άνδρου υπογράφηκε στις 30 Ιουλίου 2019, επισφραγίζοντας τη δημιουργία του ΟΣΕΓ «Αγρότες του Αιγαίου».
Όπως προβλέπεται από τον νόμο, για την εποπτεία όλων των θεμάτων που αφορούν την προγραμματική σύμβαση, για τη λήψη αποφάσεων για κάθε θέμα που έχει σχέση με το πρόγραμμα και για την ορθή παρακολούθηση της εφαρμογής της προγραμματικής σύμβασης, συγκροτήθηκε πενταμελής Κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης.

3. ΟΣΕΓ

3.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Οι δραστηριότητες του ΟΣΕΓ συνίστανται σε τρεις διαφορετικές συνιστώσες: οικονομική-οργανωτική, κοινωνική και περιβαλλοντική.

Η **οικονομική–οργανωτική συνιστώσα** αναφέρεται στο πρακτικό αποτέλεσμα που θα έχουν οι δράσεις του φορέα και οι οποίες θα πρέπει:

- Να δημιουργούν οργανωτικό πλαίσιο για την αποτελεσματική υλοποίηση των παρεμβάσεων, με βάση μια βιώσιμη επιχειρηματική λογική,
- Να παράγουν σαφές οικονομικό αποτέλεσμα για τους συμμετέχοντες,
- Να είναι σε θέση να διαχειριστούν τις υποδομές που θα δημιουργηθούν (μονοπάτια, αναβαθμίδες, κτλ.),
- Να είναι σε θέση να διαχειριστούν τον εξοπλισμό που θα αγοραστεί από το έργο.

Η **κοινωνική** συνιστώσα είναι ιδιαίτερα σημαντική σε μια περιοχή με σχετικά χαμηλό ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο. Οι δράσεις του ΟΣΕΓ θα πρέπει:

- Να δημιουργήσουν και να αξιοποιήσουν το τοπικό κοινωνικό κεφάλαιο,
- Να συνάδουν με υπάρχουσες δομές και πρωτοβουλίες,
- Να είναι σε θέση ο ΟΣΕΓ να διαχειριστεί ανθρώπινους πόρους κατά τη διάρκεια και μετά τη λήξη του έργου.

Η **περιβαλλοντική** τέλος συνιστώσα αφορά στις επιπτώσεις που θα έχουν οι δράσεις του ΟΣΕΓ και του έργου και που αποτελούν και τον πιο σημαντικό λόγο που επιλέχθηκε για χρηματοδότηση. Ο φορέας θα πρέπει εδώ:

- Να προτείνει παρεμβάσεις που να είναι συμβατές και να μετριάζουν (σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο) τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής,
- Να χρησιμοποιήσει όπου και όσο αυτό είναι εφικτό τοπικές ποικίλες και γνώση (καλλιεργητικές και μεταποιητικές πρακτικές),
- Να διατηρήσει το ποικιλόμορφο αγροτικό τοπίο του νησιού.

Μετά τη λήξη του έργου LIFE ο ΟΣΕΓ αναμένεται να γίνει οικονομικά αυτοσυντηρούμενος οργανισμός, υποστηριζόμενος από τα έσοδα που προέρχονται από τοπική παραγωγή υψηλής αξίας και από την τοπική σήμανση προϊόντων και την προώθηση. Σταδιακά θα βελτιώσει τα ετήσια έσοδά του από την καλλιέργεια των αναβαθμίδων και θα επενδύσει το εισόδημα αυτό έτσι ώστε επιπλέον εκτάσεις γης να εισέλθουν στο σύστημα μέσω της υποστήριξης των παραγωγών. Το όφελος από αυτό το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα θα επενδυθεί άμεσα σε πρόσθετες αναβαθμίδες που θα καλλιεργηθούν από τον ΟΣΕΓ και έτσι θα εξασφαλίσουν τη μελλοντική δυνατότητα επαναληψιμότητας της προσέγγισης.

Λόγω του ΟΣΕΓ και της έξυπνης ομάδας τοπικών προϊόντων, περισσότεροι ενδιαφερόμενοι θα μάθουν να αντιμετωπίζουν τη γη τους με έξυπνο τρόπο. Η δικτυακή πλατφόρμα και η πλατφόρμα υποστήριξης χρηστών (helpdesk) του Πράσινου Ταμείου θα διευκολύνουν τη δυνητική αξιοπιστία των αποτελεσμάτων του έργου από τους χρήστες γης, τους αγρότες και τις ενώσεις αγροτών όσον αφορά τα συμφωνητικά που έχουν υπογραφεί και τις κλιματικά έξυπνες γεωργικές μεθόδους που έχουν εφαρμοστεί. Επιπλέον, οι ιδιοκτήτες γης που θα προσφέρουν τη γη τους υπό τη διαχείριση του έργου θα μπορούν να συνεχίσουν την κλιματικώς-έξυπνη καλλιέργεια και μετά την ολοκλήρωση του έργου.

Ο ΟΣΕΓ κατά τη διάρκεια του έργου θα λειτουργήσει σε δυο φάσεις, ενώ η Γ’ Φάση θα ξεκινά μετά τη λήξη του έργου και θα διαρκέσει τουλάχιστον έως τη συμπλήρωση δεκαετίας από την έναρξη του έργου**:**

- ✓ **Α’ Φάση**: Διαχείριση εγκαταλειμμένων αγρών

  Η Α’ Φάση του ΟΣΕΓ (με μέγιστο στόχο 1000 στρ. υπό τη διαχείριση του οργανισμού) θα περιλαμβάνει >50 ιδιοκτήτες γης, αριθμοί που μπορεί να αναθεωρηθούν ανάλογα με την επιτυχία του έργου.
- ✓ **Β’ Φάση**: Υποστήριξη Παραγωγών

  Η Β Φάση (επιπλέον 500 στρ. με υποστήριξη παραγωγών) αναμένεται να περιλαμβάνει άλλους 30-50 αγρότες.
- ✓ **Γ’ Φάση**: Επέκταση και αυτονόμηση του ΟΣΕΓ

Η **Α' ΦΑΣΗ** του ΟΣΕΓ αφορά στη **Διαχείριση εγκαταλειμμένων αγρών** (Management Transfer to LSO) για λογαριασμό των ιδιοκτητών, οι οποίοι θα υπογράψουν συμφωνητικά με τα οποία θα μεταφέρουν τη διαχείριση των εκτάσεων που προθυμοποιούνται να διαθέσουν στον ΟΣΕΓ, για την αποκατάσταση και την καλλιέργεια τους για την παραγωγή σοδειάς και τελικά τοπικών προϊόντων υψηλής αξίας. Ο ΟΣΕΓ, ο οποίος θα υποστηρίζεται από την ομάδα του έργου, θα προωθήσει τη δημιουργία μιας τοπικής ομάδας από παραγωγούς, εμπειρογνώμονες και τοπικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς του τουρισμού και της εστίασης, για την προώθηση της συγκομιδής των καλλιεργειών των αναβαθμίδων ως κλιματικά-έξυπνων και υψηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντων.

Επιπρόσθετα, θα χρησιμοποιήσει το εισόδημα που θα προκύψει από τα έσοδα της πώλησης των αγροτικών προϊόντων για:

- ✓ την καλλιέργεια και αποκατάσταση κτημάτων, καθώς και τη (συμβολική) μίσθωση κτημάτων,
- ✓ την αγορά επιπλέον εξοπλισμού για την ΚΟΙΝΣΕΠ,
- ✓ την κάλυψη των εξόδων για την αγορά αναλωσίμων που απαιτούνται για την καλλιέργεια (π.χ. σπόροι),
- ✓ την υποστήριξη των αγροτών που είναι πρόθυμοι να υπογράψουν συμφωνητικά στη δεύτερη φάση του ΟΣΕΓ, όπου θα παρασχεθεί υποστήριξη σε επίπεδο οργάνωσης σε ενδιαφερόμενους αγρότες που είναι πρόθυμοι να επεκτείνουν την καλλιέργειά τους σε εγκαταλειμμένες εκτάσεις αναβαθμίδων με την ενεργή υποστήριξη του ΟΣΕΓ (π.χ. παροχή υποστήριξης των αγροτών στις δραστηριότητες καλλιέργειας με τη χρήση των μηχανημάτων του έργου).

Τα κέρδη που θα προέλθουν από την πώληση της παραγωγής θα χρησιμοποιηθούν επίσης για την επέκταση της προσέγγισης σε άλλα νησιά. Στη βάση της εμπειρίας που θα αποκτηθεί από τον επιδεικτικό χαρακτήρα του έργου στην Άνδρο, ο ΟΣΕΓ θα συνεργαστεί με τοπικές ομάδες σε άλλα νησιά του Αιγαίου (π.χ. Τήνος, Νάξος, Λέσβος) για την επέκταση της αειφορικής προσέγγισης.

Η **Β' ΦΑΣΗ** του ΟΣΕΓ αφορά στην **Υποστήριξη Παραγωγών** (Management Support). Ο συγκεκριμένος μηχανισμός λειτουργεί σε τουλάχιστον 20 χώρες της Ευρωπαϊκής

Ένωσης και είναι ένα πολύ κοινό εργαλείο που χρησιμοποιείται ευρύτατα σε έργα LIFE. Όλες οι δράσεις οργάνωσης για τη συντήρηση θα αναληφθούν από αγρότες μέσα από συμφωνητικά με τον ΟΣΕΓ. Ο αγρότης και ο ΟΣΕΓ θα συμφωνήσουν στο πακέτο διαχειριστικών δράσεων που θα υλοποιηθούν στις εκτάσεις γης και θα δεσμευτούν στους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας καθώς επίσης και τη διάρκειά τους. Συγκεκριμένες οδηγίες διαχείρισης θα καθοριστούν στα συμφωνητικά. Ο παραγωγός θα πρέπει να ακολουθεί όλες τις τεχνικές οδηγίες του έργου σχετικά με τη φύτευση, την άρδευση, τον έλεγχο των ζιζανίων, τη λίπανση του εδάφους, τον έλεγχο των παρασίτων και των ασθενειών, τη συγκομιδή, τη διαλογή, την ταξινόμηση, τη συσκευασία και τη μεταφορά των προϊόντων.

Κατά τη δεύτερη φάση, ο ΟΣΕΓ:

i. Θα εξασφαλίσει ότι οι συμφωνηθείσες δράσεις υλοποιούνται.
ii. Θα παρέχει τους σπόρους που πρέπει να καλλιεργηθούν από τους αγρότες και θα τους βοηθήσει με τη χρήση του εξοπλισμού καλλιέργειας.
iii. Θα συμβουλεύει τους αγρότες στην περίπτωση που εκείνοι δεσμευτούν να διατηρήσουν τα αποτελέσματα του έργου μετά την ολοκλήρωσή του.
iv. Θα παρέχει τεχνική υποστήριξη σε συμβεβλημένους ενεργούς παραγωγούς όσον αφορά στην παραγωγή, τη συγκομιδή και τη διασφάλιση ποιότητας.

Μετά την ολοκλήρωση του έργου, ο ΟΣΕΓ θα λειτουργεί μέσω των ετήσιων κερδών από την παραγωγή των καλλιεργειών.

Η **Γ' Φάση** αφορά στην **επέκταση και την οικονομική – οργανωτική αυτονόμηση του ΟΣΕΓ** και στην μελλοντική επέκταση της καλλιέργειας σε επιπλέον 500 στρέμματα στην Άνδρο, καθώς και σε άλλα νησιά του Αιγαίου στο τέλος της πρώτης επταετίας λειτουργίας του οργανισμού.

Σε σχέση με τον αριθμό των συμμετεχόντων, η Α' Φάση λειτουργίας (>1000 στρέμματα διαχείρισης εγκαταλειμμένων αγρών) θα περιλαμβάνει ιδιοκτήτες γης (περίπου 50) που θα παραχωρήσουν τη διαχείριση της γης μέσω συμφωνητικών στον ΟΣΕΓ, ενώ η Β' Φάση λειτουργίας (υποστήριξη παραγωγών για την καλλιέργεια επιπλέον >500 στρεμμάτων) αναμένεται να περιλαμβάνει άλλους 30-50 αγρότες.

Η μελλοντική δυνατότητα επέκτασης της προσέγγισης (περισσότεροι από 100 αγρότες από Άνδρο και νησιά Αιγαίου, αναμένεται να συμμετάσχουν μετά το τέλος υλοποίησης του έργου) θα βελτιώσει την κοινωνικο-οικονομική βιωσιμότητα του πρωτογενή τομέα στα νησιά του Αιγαίου.

Στον ΟΣΕΓ θα συμμετέχουν τοπικοί αγρότες και ιδιοκτήτες αλλά και φορείς από την Άνδρο και από άλλα νησιά του Αιγαίου, ώστε να διασφαλιστεί η δυνατότητα επέκτασης της προσέγγισης και σε άλλα νησιά στο μέλλον.

3.2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΓΗΣ

Με βάση την πρόταση τα εγκαταλειμμένα χωράφια ενδείκνυται να δημιουργούν τοπικά συσσωματώματα αγροτικής γης που θα παίξουν ρόλο πράσινων υποδομών.
Η επιλογή των εκτάσεων που θα αξιοποιηθούν θα γίνει λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω κριτήρια:

(1) Τύπος και κατάσταση των αναβαθμίδων, καθώς και συνολικότερα του υπό καλλιέργεια αγρού. Θα δοθεί προτεραιότητα σε χωράφια των οποίων οι ξερολιθιές δεν παρουσιάζουν καταστροφές μεγαλύτερες του 10%.

(2) Προσβασιμότητα. Τα χωράφια θα πρέπει να είναι προσβάσιμα μέσω υφιστάμενων αγροτικών οδών ή μέσω του δικτύου μονοπατιών του νησιού.

(3) Καταλληλότητα του αγρού για τις προτεινόμενες καλλιέργειες του προγράμματος, με βάση το καλλιεργητικό σχέδιο.

Αναλυτικά τα κριτήρια:

1. Πρόσβαση στο χωράφι (10= εξαιρετική, 5=μέτρια, 1=κακή)

βαρύτητα κριτηρίου=30%

Πχ. δίπλα σε δρόμο, μονοπάτι (στενό/φαρδύ, ανώμαλο/ομαλό), ύπαρξη σκαλοπατιών, κλίσης, απομακρυσμένο ή όχι, κλπ.

2. Κατάσταση χωραφιού (1=κακή, 5=μέτρια, 10=εξαιρετική)

βαρύτητα κριτηρίου=35%

Εδαφολογική κατάσταση, δασωμένο/λίγα-καθόλου δέντρα, ύπαρξη θάμνων, βράχοι/πέτρες, ευκολία καλλιέργειας, πλάτος αναβαθμίδων, συνολική επιφάνεια, κλίσεις, ζώα κοντά, κλπ.

3. Περίφραξη (1=δύσκολη, 5=μέτρια, 10=εύκολη)

βαρύτητα κριτηρίου=15%

Πχ. ύπαρξη ή μη υφιστάμενης περίφραξης, ευκολία/αδυναμία περίφραξης, κλπ.

4. Κατάσταση αναβαθμίδων (1=κακή, 5=μέτρια, 10=εξαιρετική)

βαρύτητα κριτηρίου=20%

Πχ. βλάβες/καταρρεύσεις άνω/κάτω του 10%, ύπαρξη διαθέσιμης πέτρας, ευκολία επιδιόρθωσης, κλπ.

3.3 ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΑ

Τα συμφωνητικά για την πρώτη φάση του ΟΣΕΓ, θα υπογραφούν μεταξύ του ΟΣΕΓ και των ιδιοκτητών γης συμπεριλαμβανομένων πιθανόν και των μοναστηριών (π.χ. Ιερά Μονή Παναγίας Παναχράντου, Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής) που θα προσφέρουν τη χρήση των ιδιόκτητων εκτάσεων γης που κατέχουν στον ΟΣΕΓ για περίοδο xx ετών. Οι όροι και οι δεσμεύσεις των συμφωνητικών θα είναι σαφείς και συγκεκριμένοι (Sabaté et al. 2013) και θα περιλαμβάνουν την περιγραφή των ιδιοκτησιών/αγροκτημάτων, τους στόχους, τις δεσμεύσεις του οργανισμού και του ιδιοκτήτη γης, τους περιορισμούς που μπορεί να υπάρχουν στη χρήση της γης, τις οδηγίες για τη διαχείριση της ιδιοκτησίας, τη διάρκεια, και άλλους γενικούς όρους.

Πιο συγκεκριμένα, τα συμφωνητικά, τα οποία θα υπογραφούν μεταξύ οργανισμού και ιδιοκτητών θα έχουν τη μορφή ιδιωτικού συμφωνητικού. Με αυτά οι ιδιοκτήτες γης θα παραχωρούν στον οργανισμό τη χρήση του χωραφιού τους για διάστημα xx ετών, ώστε να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και να μπορέσει ο οργανισμός να κάνει τις απαραίτητες εργασίες μέσα στο χωράφι.

Για την υπογραφή του συμφωνητικού και την αποκατάσταση του χωραφιού απαιτούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Κατ' αρχάς θα χρειάζεται η απόδειξη αδιαμφισβήτητου ιδιοκτησιακού δικαιώματος για την, προς παραχώρηση της χρήσης, έκταση, η οποία θα πρέπει να αποτυπώνεται με σαφήνεια σε σχετικό

τοπογραφικό διάγραμμα. Θα πρέπει ακόμα να προκύπτει ο μη δασικός χαρακτήρας του ακινήτου, καθώς και να μην υπάρχει οποιαδήποτε εκκρεμότητα με την αρχαιολογική υπηρεσία. Τέλος, θα υπογράφεται υπεύθυνη δήλωση ότι τον τελευταίο χρόνο (χρήση προηγούμενου έτους) δεν υπήρξαν εισοδήματα από αγροτικές εργασίες από το συγκεκριμένο ακίνητο.

Ο ιδιοκτήτης θα έχει το δικαίωμα να ενημερώνεται οποτεδήποτε θελήσει κατόπιν συνεννόησης με τον ΟΣΕΓ για τις εργασίες που διεξάγονται στο κτήμα του, καθώς και για τη χρονική διάρκεια των εργασιών. Η παραπάνω ενημέρωση μπορεί να συνδυάζεται και με επίσκεψη στο αγροτεμάχιο με συνοδεία εκπροσώπου του Οργανισμού, κατόπιν συμφωνίας, προκειμένου να του παράσχει τις απαραίτητες πληροφορίες. Ο ιδιοκτήτης, εφόσον το επιθυμεί, μπορεί να συμμετάσχει στις εργασίες που σχεδιάζει ο Οργανισμός στο αγροτεμάχιο, υπό την προϋπόθεση της προηγούμενης έγγραφης συμφωνίας με τον Οργανισμό για το είδος και το εύρος των εργασιών που θα αναλάβει ο ιδιοκτήτης και της πιστής τήρησης των προδιαγραφών που εφαρμόζει ο Οργανισμός για τις εργασίες αυτές. Επίσης, ο ιδιοκτήτης έχει το δικαίωμα να ορίσει το είδος της καλλιέργειας, υπό την προϋπόθεση ότι το έδαφος του αγροτεμαχίου έχει καλλιεργηθεί στο παρελθόν για μακρό χρονικό διάστημα με το συγκεκριμένο είδος (π.χ. αμπελώνες), με σκοπό να μην μεταβληθεί ο χαρακτήρας του. Ο ΟΣΕΓ διατηρεί το δικαίωμα να προβεί και σε εναλλακτική καλλιέργεια άλλης ποικιλίας ή είδους στο πλαίσιο των καλλιεργειών που περιγράφονται στο ως άνω έργο ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες κάθε καλλιέργειας.

Εάν ο ιδιοκτήτης επιθυμεί για οποιαδήποτε αιτία να μεταβιβάσει το αγροτεμάχιο (π.χ. πώληση, δωρεά, γονική παροχή), οφείλει να προβεί σε έγγραφη ειδοποίηση προς τον Οργανισμό 3 μήνες πριν την πράξη μεταβίβασης και πάντως χωρίς να επηρεάζεται η όποια καλλιέργεια σε εξέλιξη, αναφέροντας την αιτία της μεταβίβασης και αναφέροντας το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας του νέου ιδιοκτήτη. Ο νέος ιδιοκτήτης, μπορεί να συμβληθεί με τον Οργανισμό ώστε η ισχύς της συμφωνίας να συνεχίσει για το υπόλοιπο της διάρκειας του παρόντος και με τους ίδιους όρους. Στην περίπτωση που ο νέος ιδιοκτήτης δεν επιθυμεί να συμβληθεί με τον Οργανισμό σύμφωνα με τα ανωτέρω, κατά παραβίαση του ως άνω όρου δέσμευσης, τότε ο

αρχικός ιδιοκτήτης υποχρεούται να καταβάλει προς τον Οργανισμό το κόστος των δαπανών εργασίας και του πάγιου εξοπλισμού, όπως ορίζεται από τα σχετικά παραστατικά, μειωμένο κατά 10% για κάθε έτος που μεσολάβησε από τον χρόνο αποπληρωμής ποσοστού 50% των δαπανών αυτών, μέχρι την καταγγελία του συμφωνητικού.

Η διάρκεια των συμφωνητικών ορίστηκε στα έξι έτη, με δυνατότητα ανανέωσης. Το χρονικό αυτό διάστημα κρίθηκε κατάλληλο, καθώς η διάρκεια των δέκα ετών που είχε αρχικά προταθεί θεωρήθηκε σε αρκετές περιπτώσεις ιδιαίτερα μεγάλη και προκαλούσε σοβαρές επιφυλάξεις στους ιδιοκτήτες γης. Αντίθετα, η διάρκεια των τριών ετών που αντιπροτάθηκε κρίθηκε πολύ σύντομη από την ομάδα έργου, καθώς το διάστημα αυτό δεν θα διασφάλιζε τη συνέχεια και βιωσιμότητα του ΟΣΕΓ.

Τα ιδιωτικά συμφωνητικά χαρακτηρίζονται από ευελιξία -όπως έχει προταθεί και από τους συνεργάτες του οργανισμού ΧΣΤ- ώστε να μπορούν να συμπεριληφθούν διαφορετικές και ξεχωριστές περιπτώσεις. Η διαδικασία συλλογής των απαραίτητων εγγράφων (συμβόλαιο, τοπογραφικό, αντίγραφο Ε9, συμπληρωματικά έγγραφα όπου χρειάζεται) αποδείχθηκε χρονοβόρα και σε πολλές περιπτώσεις χρειάστηκε να πραγματοποιηθούν επαναλαμβανόμενες συναντήσεις με τους ιδιοκτήτες, ώστε να ολοκληρωθεί η συλλογή των εγγράφων. Το γεγονός αυτό συνέβαλε περαιτέρω στην οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα στους ιδιοκτήτες και τον ΟΣΕΓ.

Παράλληλα με την υπογραφή των πρώτων συμφωνητικών, προέκυψε ένα σημαντικό ζήτημα που αφορά τη φορολόγηση των ιδιοκτητών η οποία προκύπτει από τη δωρεάν παραχώρηση των κτημάτων και η οποία σ’ αρκετές περιπτώσεις -λόγω υψηλών αντικειμενικών αξιών- θα συνοδευόταν από σημαντική οικονομική επιβάρυνση. Το Πράσινο Ταμείο απευθύνθηκε με ερώτημα στο αρμόδιο Τμήμα του Υπουργείου Οικονομικών διερευνώντας τη δυνατότητα φορολογικής απαλλαγής για τα κτήματα που θα παραχωρούνταν στο έργο. Το αρμόδιο Τμήμα ζήτησε διευκρινήσεις και το Πράσινο Ταμείο ανταποκρίθηκε. Η απάντηση από το αρμόδιο Τμήμα ήταν αρνητική, ακολούθησε διερεύνηση για πιθανή εκ νέου υποβολή του ερωτήματος (που θα σήμαινε επιπλέον καθυστέρηση) με παράλληλη εξέταση εναλλακτικών λύσεων και τελικά λήφθηκε η απόφαση της παραχώρησης των

κτημάτων μέσω μίσθωσης με συμβολικό αντάλλαγμα. Με αυτόν τον τρόπο, θα αντιμετωπιστεί το ζήτημα της φορολογικής επιβάρυνσης, ενώ κατά τον πρώτο χρόνο το κόστος για τα μισθώματα θα καλυφθεί από το ποσό που θα μεταφερθεί από το Πράσινο Ταμείο στον ΟΣΕΓ, μέσω της Προγραμματικής Σύμβασης. Η μίσθωση συμπεριλαμβάνεται ως πρακτική στα συμφωνητικά ΣΕΓ και ο ιδιοκτήτης δύναται να συμφωνήσει με τον ΟΣΕΓ τη μίσθωση του κτήματός του με συμβολικό αντάλλαγμα (Rodriguez and Sabaté 2014). Στην περιοχή της Καταλονίας, όπου υπάρχει εμπειρία ετών στην εφαρμογή ΣΕΓ, ο τύπος συμφωνητικού μέσω μίσθωσης απαντάται σε ποσοστό 9% επί του συνόλου των διαφορετικών τύπων συμφωνιών (βλ. Ενότητα 6.1). Τα ποσά μίσθωσης διαμορφώνονται με βάση τον Πίνακα 1.

4. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΟΣΕΓ – ΔΕΙΚΤΕΣ

Η επιτυχής ανάπτυξη ενός έργου ΣΕΓ προϋποθέτει την ανάπτυξη σχεδιασμού επαρκούς αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του. Έτσι, χρειάζεται εξαρχής να έχουν προβλεφθεί λύσεις σε πιθανά προβλήματα και αντιξοότητες καθώς και ελεγκτικές διαδικασίες σε σχέση με την εκπλήρωση των στόχων του έργου. Η παρακολούθηση του έργου είναι το όχημα για την επιβεβαίωση και την επαλήθευση της αποτελεσματικής ΣΕΓ, καθώς και απαραίτητο εργαλείο κοινωνικής αναγνώρισης, διαφάνειας και ευθύνης. Συνεπώς, η αξιολόγηση θα πρέπει να περιλαμβάνει την παρακολούθηση και τον έλεγχο της καθημερινής λειτουργίας του έργου ΣΕΓ σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις φάσεις ανάπτυξης, την ανάλυση της συμμόρφωσης και της επαλήθευσης σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό. Με βάση τον Ευρωπαϊκό Οδηγό ΣΕΓ η αξιολόγηση πρέπει να επικεντρώνεται στις ακόλουθες πτυχές του έργου:

- Η **καταλληλότητα** (είναι αυτή η καταλληλότερη εναλλακτική λύση για την επίλυση του προβλήματος;)

- Η **επάρκεια** (η μεθοδολογία, οι τεχνικές και οι προγραμματισμένες δραστηριότητες είναι κατάλληλες για τους στόχους και τους σκοπούς που πρέπει να επιτευχθούν;)
- Η **αποτελεσματικότητα** (τα αποτελέσματα, οι στόχοι και οι σκοποί έχουν επιτευχθεί;)
- Η **αποδοτικότητα** (τα αποτελέσματα είναι ανάλογα με τους πόρους που χρησιμοποιούνται;)

Σε μια αξιολόγηση πρέπει επίσης να συμπεριλαμβάνονται οι ακόλουθες πτυχές:

1. **Αξιολόγηση της διαδικασίας** (ανάλυση και επανεξέταση της εσωτερικής ανάπτυξης του έργου)
   - ✓ Υλοποίηση: Πώς ξεκίνησε το έργο; Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της πραγματικής και της προγραμματισμένης υλοποίησης;
   - ✓ Παρακολούθηση των δραστηριοτήτων και των ενεργειών: Εντοπίζονται δυσλειτουργίες κατά την εφαρμογή τους; Είναι απαραίτητο να εισαχθούν διορθωτικά στοιχεία για καλύτερη διαχείριση; Το χρονοδιάγραμμα ακολουθείται;
   - ✓ Προσπάθεια: Πόσο κοστίζει το έργο σε χρόνο και χρήμα; Πότε, πώς και πού έχουν ξοδευτεί τα χρήματα; Πώς κατανέμεται ο χρόνος μεταξύ των εμπλεκόμενων ατόμων στο έργο;
   - ✓ Ομάδα στόχος: Έχει προσεγγίσει το έργο τις ομάδες-στόχους; Είναι οι ομάδες-στόχοι δεκτικές στο έργο;
   - ✓ Οργάνωση και λειτουργία: Έχει κάνει ο οργανισμός αυτό που αναμενόταν; Έχουν λειτουργήσει οι μηχανισμοί συντονισμού και διαχείρισης; Ήταν η κατάλληλη τεχνική ομάδα;
   - ✓ Προώθηση και επικοινωνία: Ποιο ήταν το επίπεδο γνώσης και αποδοχής του έργου από διαφορετικά ακροατήρια; Έχουν πραγματοποιηθεί οι προτεινόμενες ενέργειες διάδοσης; Έχουν λειτουργήσει όπως αναμενόταν;
   - ✓ Κοινωνική διάσταση: Ταιριάζει το έργο στο κοινωνικό περιβάλλον όπου αναπτύσσεται; Έχει ανταποκριθεί στην πραγματικότητα των προβλημάτων της κοινότητας;

2. **Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων** (έλεγχος των αλλαγών που έγιναν σχετικά με το αρχικό στάδιο του έργου)
   - ✓ Αποτελεσματικότητα: Επιτεύχθηκαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα; Έχουν τροποποιηθεί τα αρχικά κριτήρια; Πώς αντιλαμβάνονται το έργο οι ομάδες-στόχοι;
   - ✓ Αποδοτικότητα: Ποια ήταν η οικονομική ανάπτυξη; Τι επίπεδο χρήσης και βελτιστοποίησης πόρων και χρόνου έχει επιτευχθεί;

Μπορούν να οριστούν δείκτες για να πραγματοποιηθεί μια απλή ανάλυση της αξιολόγησης. Είναι σημαντικό η εν λόγω αξιολόγηση να γίνεται από όλους όσοι συμμετέχουν στο έργο, ώστε να συζητηθούν και αναλυθούν τα αποτελέσματα και να παρουσιαστούν οι απόψεις και οι αξιολογήσεις τους. Η τελική έκθεση πρέπει πάντοτε να περιέχει, εκτός από τα αποτελέσματα, συστάσεις και προτάσεις για δράση για τη βελτίωση των πτυχών του έργου, όπως απαιτείται.

5. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΓΗΣ

Η Διεθνής Συνάντηση Εργασίας για τη ΣΕΓ διοργανώθηκε από το Πράσινο Ταμείο με τη συμμετοχή όλων των εταίρων από 23 έως 25 Απριλίου 2018, στην Αθήνα και στην Άνδρο.

Στόχος της συνάντησης ήταν ο σχεδιασμός του Οργανισμού Συμμετοχικής Επιστασίας Γης, ενός καινοτόμου εργαλείου που εφαρμόζεται για πρώτη φορά στη χώρα μας, με σκοπό τη διευκόλυνση της συμμετοχής ιδιοκτητών και χρηστών γης στη διατήρηση ενός λειτουργικού και αειφόρου γεωργικού τοπίου στην Άνδρο. Η ΣΕΓ αφορά στην εθελοντική συνεργασία μικρο-ιδιοκτητών γης, αγροτών, τοπικής αυτοδιοίκησης, ερευνητικών φορέων, καθώς και τοπικών επιχειρήσεων, για την εφαρμογή φιλικών

προς το περιβάλλον πρακτικών καλλιέργειας και για την προστασία του αγροτικού τοπίου, με σύγχρονες, κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμες πρακτικές.

Στη συνάντηση ήταν προσκεκλημένοι ειδικοί επιστήμονες από την Καταλονία (μη κυβερνητικός οργανισμός XCT-Δίκτυο Συμμετοχικής Επιστασίας Γης, *βλ. Ενότητα 6*), με μεγάλη εμπειρία στην υλοποίηση δράσεων για την προώθηση της επιστασίας της γης ως στρατηγικής διατήρησης των φυσικών και πολιτιστικών τοπικών πόρων και αξιών της Καταλονίας.

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στον χώρο του Πράσινου Ταμείου κατά την πρώτη ημέρα, και στην Άνδρο κατά τη δεύτερη και τρίτη, όπου και πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε επιλεγμένες περιοχές υλοποίησης του έργου στο νησί.

Στη διάρκεια της τριήμερης συνάντησης, υπήρξε η ευκαιρία ανταλλαγής απόψεων και διερεύνησης δυνατοτήτων για τον καλύτερο σχεδιασμό του Οργανισμού Συμμετοχικής Επιστασίας Γης, μέσα από εισηγήσεις και διαβουλεύσεις, επισκέψεις σε επιλεγμένες περιοχές, καθώς και συναντήσεις με τοπικούς φορείς και ενδιαφερόμενους. Η συνάντηση διεξήχθη εποικοδομητικά, αξιοποιώντας στο έπακρο την ευκαιρία ανταλλαγής απόψεων και διερεύνησης δυνατοτήτων για την καλύτερη επίτευξη των στόχων του έργου. Η καθοδήγηση από τους ειδικούς επιστήμονες του οργανισμού XCT συνέβαλε στην αναζήτηση των καλύτερων σεναρίων. Οι επιτόπιες επισκέψεις στην Άνδρο καθώς και οι συναντήσεις με τις τοπικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη συνέβαλαν επίσης στην επίτευξη των στόχων του εργαστηρίου. Συμπερασματικά, η συνάντηση διεξήχθη παραγωγικά και εποικοδομητικά, προετοιμάζοντας το έδαφος για επιτυχή εφαρμογή Συμμετοχικής Επιστασίας Γης στο νησί της Άνδρου.

6. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑΣ – Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ XCT

6.1 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕΓ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ

Το τοπίο στην Καταλονία είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς και συνεχιζόμενης διαδικασίας μετασχηματισμού μέσω της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ακόμα και τα πιο φυσικά τοπία έχουν τροποποιηθεί από την ανθρώπινη δραστηριότητα, ακόμα και σε περιόδους που η παρέμβαση του ανθρώπου δεν ήταν τόσο έντονη όσο τα τελευταία 50 χρόνια. Οι παραδοσιακές χρήσεις γης στην περιοχή έχουν αντικατασταθεί από νεότερες, όπως είναι οι βιομηχανικές και εμπορικές χρήσεις και ο τουρισμός.

Η διατήρηση και η διαχείριση της γης συνδέονται άμεσα με την ιδιωτική ιδιοκτησία, δεδομένου ότι στην Καταλονία το 80% της γης βρίσκεται στα χέρια ιδιωτών. Αυτό καθιστά απαραίτητη τη συμμετοχή ιδιοκτητών και χρηστών στη διατήρηση της φυσικής, πολιτιστικής και τοπικής κληρονομιάς. Από τα 32.000 Km^2 στην περιοχή, το 61% της γης είναι δάση, το 35% είναι καλλιέργειες και το 4% είναι αστικές περιοχές και δρόμοι.

Στην περιοχή της Καταλονίας έχει αποκτηθεί πολύτιμη και πλούσια εμπειρία στη ΣΕΓ μέσω ευρείας και βαθιάς γνώσης και κατανόησης μεταξύ των εμπλεκομένων οργανισμών, καθώς και μέσω ισχυρής πολιτικής δέσμευσης και ειδικής διοικητικής δομής. Οι πρώτες πρωτοβουλίες ΣΕΓ χρονολογούνται από το 1989, όταν διάφοροι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί έλαβαν μέτρα για τη διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Το έτος 2017 επιτεύχθηκε η συμπερίληψη της ΣΕΓ στον Καταλανικό αστικό κώδικα. Ο αριθμός οργανισμών ΣΕΓ στην περιοχή ανέρχεται σε 69, ενώ ο αριθμός συμφωνιών ΣΕΓ σε 765, που αντιστοιχεί σε συνολική έκταση 40.072 εκταρίων.

Οι τύποι των συμφωνιών ΣΕΓ στην περιοχή (και η ποσοστιαία τους εκπροσώπηση) είναι οι ακόλουθοι[1]:

[111] Πληροφορίες από την απογραφή συμφωνιών ΣΕΓ στην Καταλονία (2017).

- Σύμβαση διαχείρισης της γης (55%)
- Μεταφορά χρήσης (14%)
- Σύμβαση μίσθωσης (9%)
- Προφορικές συμφωνίες (5%)
- Ιδιοκτησία (2,5%)

Σχεδόν οι μισές συμφωνίες ΣΕΓ στην Καταλονία αφορούν περιοχές Natura 2000 (44% των συμφωνιών, 26.560 εκτάρια, 66% της συνολικής έκτασης γης). Ένα κύριο μέρος αυτών των περιοχών δεν καλύπτονται από το τοπικό ή εθνικό θεσμικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές και ως εκ τούτου η ΣΕΓ αναδεικνύεται ως ένας βασικός μηχανισμός για τη διατήρηση της φύσης σε περιοχές Natura 2000.

Επιπλέον, οι περισσότερες συμφωνίες περιέχουν ενδιαιτήματα ή είδη που περιλαμβάνονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των οικοτόπων. Έτσι, το 36% των συμφωνιών περιέχει οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος, 10%, οικοτόπους προτεραιότητας, κι ένα σημαντικό μέρος περιλαμβάνει είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II της Οδηγίας για τους οικοτόπους: πτηνά (19%), αμφίβια και ερπετά (8%) και θηλαστικά (7%), μεταξύ άλλων. Πολλές συμφωνίες περιέχουν επίσης απειλούμενα είδη σύμφωνα με την τοπική νομοθεσία (9%).

6.2 Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ XCT

Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της ΣΕΓ στο πλαίσιο του έργου Terracescape, έχει προβλεφθεί και επιτευχθεί συνεργασία με τον οργανισμό XCT- *Xarxa de Custòdia del Territori* (αλλαγή ονόματος, πλέον XCN- *Xarxa per a la Conservació de la Natura*), με σκοπό την παροχή καθοδήγησης, τεχνικών συμβουλών και τεχνογνωσίας σχετικά με την εφαρμογή ΣΕΓ. Ο οργανισμός XCT είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που εργάζεται για την προώθηση της ΣΕΓ ως στρατηγικής διατήρησης των φυσικών, πολιτιστικών και τοπικών πόρων και αξιών της Καταλονίας και του περιβάλλοντός της. Ο οργανισμός ιδρύθηκε το 2003 και ένα από τα κύρια επιτεύγματά του είναι και η συμπερίληψη της ΣΕΓ στον Καταλανικό αστικό κώδικα (2017), όπως προαναφέρθηκε.

Ο οργανισμός ΧΣΤ χαρακτηρίζεται από:

- Πολυμορφία των μελών: ο οργανισμός ιδρύθηκε το 2003 και απαρτίζεται από περισσότερα από 160 μέλη, που μπορεί να είναι ενώσεις, ιδρύματα, δημοτικά συμβούλια, επιχειρήσεις και άτομα που εργάζονται στο δίκτυο ΣΕΓ και συμβάλλουν με την εμπειρία τους στην ανάπτυξη της ΣΕΓ.

- Ομάδες εργασίας: έχουν καταρτιστεί ομάδες εργασίας που ασχολούνται με συγκεκριμένα ζητήματα (π.χ. γεωργία, δασοκομία, θαλάσσια διαχείριση κλπ.)

- Εθελοντισμό: η εμπλοκή των πολιτών στη διαφύλαξη της φύσης είναι ένας από τους κύριους στόχους του οργανισμού και θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ στη διαδικασία της ΣΕΓ.

- Δικτύωση και συνεργασίες: Η φιλοσοφία και η μεθοδολογία του οργανισμού παράγουν οφέλη και νέες συνεργασίες, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

- Ενίσχυση της στρατηγικής: ο οργανισμός εφαρμόζει ένα μόνιμο πρόγραμμα αξιολόγησης και υποστήριξης για την ενίσχυση και τη βελτίωση των ικανοτήτων των γαιοκτημόνων σχετικά με την ανάληψη τεχνικών ενεργειών, διαχείρισης και χρηματοδότησης.

6.3 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ

Το τριήμερο 12-14 Σεπτεμβρίου 2018 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην Καταλονία από ομάδα του έργου, με τη συμμετοχή της Συντονίστριας του έργου (Πανεπιστήμιο Αιγαίου) του Συντονιστή από πλευράς Δήμου Άνδρου, της Συντονίστριας από πλευράς ΠΤ και της Υπεύθυνης Συμμετοχικής Επιστασίας Γης (ΠΤ), με σκοπό τη ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε σχέση με τη στρατηγική της Συμμετοχικής Επιστασίας. Την επίσκεψη πεδίου οργάνωσε ο μη κυβερνητικός οργανισμός ΧΣΤ (Xarxa de Custodia del Territori - Δίκτυο Συμμετοχικής Επιστασίας Γης), που συνεργάζεται με το έργο και διαθέτει μεγάλη εμπειρία στην υλοποίηση δράσεων για την προώθηση της Συμμετοχικής Επιστασίας. Η ομάδα του έργου είχε την ευκαιρία να περιηγηθεί στην Καταλανική ύπαιθρο και να ενημερωθεί σχετικά με τη διατήρηση των φυσικών και

πολιτιστικών τοπικών πόρων και αξιών της Καταλονίας, μέσω διαφορετικών παραδειγμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ημέρα ξεκίνησε με επίσκεψη στην περιοχή Bovera της επαρχίας Lleida και γνωριμία με την TRENCA, έναν ιδιωτικό Οργανισμό Συμμετοχικής Επιστασίας, επικεντρωμένο στη διατήρηση των τοπικών ενδιαιτημάτων της πανίδας και την ανάπτυξη βιώσιμων γεωργικών προγραμμάτων, είτε στις δικές του εκτάσεις είτε σε άλλες μέσω της Συμμετοχικής Επιστασίας. Ακολούθησε επιτόπια ξενάγηση στο κτήμα Obac, ιδιοκτησίας του οργανισμού, όπου η γεωργική δραστηριότητα συνδυάζεται με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τον αγροτουρισμό. Το ελαιόλαδο που προέρχεται από το κτήμα διατίθεται στο εμπόριο και τα οφέλη επενδύονται στη Συμμετοχική Επιστασία.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην περιοχή του Φυσικού Πάρκου της Serra de Montsant, στην επαρχία Tarragona. Το Φυσικό Πάρκο, μαζί με 9 δήμους, προωθεί αγρο-οικολογικά προγράμματα σε ιδιωτικές εκτάσεις. Το γενικό σχέδιο διαχείρισης βασίζεται σε κριτήρια διατήρησης του τοπίου και της βιοποικιλότητας και τα τοπικά προϊόντα διατίθενται στο εμπόριο μέσω μικρών αλυσίδων εφοδιασμού. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας πραγματοποιήθηκε επίσκεψη σε φάρμα βιολογικής εκτροφής χοίρων και ενημέρωση σχετικά με τον τρόπο προώθησης και διάθεσης των προϊόντων, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Οι επισκέψεις της δεύτερης ημέρας πραγματοποιήθηκαν στην επαρχία Girona, ξεκινώντας από την περιοχή Les Gavarres και τον ομώνυμο δημόσιο Οργανισμό Συμμετοχικής Επιστασίας, ο οποίος διαχειρίζεται 28.000 εκτάρια δασικής έκτασης που περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000. Στη διαδικασία συμπεριλαμβάνονται πολλοί ιδιώτες μέσω μιας στρατηγικής προσέγγισης ποικίλων ενδιαφερόμενων, με κρατική πρωτοβουλία. Ο Οργανισμός συντονίζει εκτεταμένα συστήματα εκτροφής ζώων, καθώς και εξόρυξη και εμπορία φελλού, ενώ, σε μικρότερο βαθμό, αναπτύσσει οικοτουριστικές δραστηριότητες σχετιζόμενες με το φελλό.

Ακολούθησε επίσκεψη στις εγκαταστάσεις του ιδιωτικού Οργανισμού Συμμετοχικής Επιστασίας Fundacio Emys, ο οποίος επικεντρώνεται στη διατήρηση των υγροτόπων και στην προστασία ενός είδους νεροχελώνας (*Emys orbicularis*). Το βασικό προϊόν

που διατίθεται στο εμπόριο σε διεθνές επίπεδο είναι το "Can Moragues - οργανικές μαρμελάδες και σάλτσες", με βιολογικά φρούτα και λαχανικά που παράγονται σε αγροκτήματα, των οποίων οι ιδιοκτήτες έχουν υπογράψει συμφωνητικά με τον Οργανισμό. Τα συμφωνητικά συνεπάγονται δέσμευση και από τα δύο μέρη για βιώσιμη διαχείριση της γης, της δασοκομίας και της βιοποικιλότητας.
Η ημέρα ολοκληρώθηκε με επίσκεψη στο ορνιθοτροφείο Rovell d'Or, όπου πραγματοποιείται βιολογική εκτροφή για την παραγωγή αυγών. Πρόκειται για οικογενειακή επιχείρηση, που συνεργάζεται με τον Οργανισμό Fundacio Emys.

Αφήνοντας πίσω την Καταλανική ύπαιθρο, η τρίτη και τελευταία ημέρα εξελίχθηκε στη Βαρκελώνη, όπου πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο κτίριο La Pedrera (Casa Milà), τη βάση του Fundació Catalunya La Pedrera. Πρόκειται για ένα ιδιωτικό ίδρυμα που συντονίζει ποικιλία δράσεων με κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Ορισμένες από αυτές τις δράσεις συνδέονται άμεσα με τη ΣΕΓαγροτικής γης, εστιάζοντας στην εμπορευματοποίηση προϊόντων υψηλής φυσικής αξίας.

Εκτός από την παρουσίαση των δραστηριοτήτων του ιδρύματος, υπήρξε ενημέρωση από αγρότη, ειδικευμένο στον σχεδιασμό των καλλιεργειών και την αλλαγή του κλίματος, ο οποίος συνεργάζεται με το ίδρυμα. Ακολούθησε παρουσίαση του ιδιωτικού Οργανισμού Συμμετοχικής Επιστασίας GOB Menorca, και του μοντέλου που έχει αναπτύξει ώστε να συνδυάζει την προώθηση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης με την οικονομική βιωσιμότητα, διατηρώντας τις κύριες περιβαλλοντικές αξίες. Η ημέρα ολοκληρώθηκε με συζήτηση σχετικά με την πρόοδο του έργου και σχεδιασμό της μελλοντικής συμβολής των συνεργατών του οργανισμού ΧΣΤ σε αυτή.

Συμπερασματικά, η τριήμερη επίσκεψη παρείχε ένα επαρκές πλαίσιο για την κατανόηση των βασικών στρατηγικών και μεθόδων εφαρμογής Συμμετοχικής Επιστασίας, μέσα από ετερόκλητα παραδείγματα και διαφορετικές αφετηρίες, με σταθερό σημείο αναφοράς την ενεργή συμμετοχή και σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ομάδα του έργου αποκόμισε πολλαπλά οφέλη σε επίπεδο γνώσεων και εμπειρίας - σε θέματα τεχνικά, διοικητικά, λειτουργικά κλπ.- τα οποία δύναται και σκοπεύει να επενδύσει δημιουργικά κατά την υλοποίηση του έργου.

7. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΣΕΓ

7.1 WEB PLATFORM ΚΑΙ FORUM

Η διαδικτυακή πλατφόρμα (web platform) περιλαμβάνει τόσο γραφείο υποστήριξης (helpdesk) όσο και forum, προωθώντας την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων, διευκολύνοντας την επικοινωνία, δικτύωση και συνεργασία μεταξύ τους και υποστηρίζοντας τη δυνατότητα αναπαραγωγής της προσέγγισης της ΣΕΓ. Η πλατφόρμα περιλαμβάνει μια φόρμα που αφορά την εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή στο έργο. Επιπλέον, περιλαμβάνει φόρμα εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εφαρμογή Συμμετοχικής Επιστασίας Γης σε άλλες περιοχές της χώρας. Τέλος, παρουσιάζει νέα και εκδηλώσεις σχετικά με την προώθηση της έννοιας της Συμμετοχικής Επιστασίας Γης.

Η διαδικτυακή πλατφόρμα (Εικόνα 3) είναι επισκέψιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: landstewardship.gr

7.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗΣ

Οι δράσεις επικοινωνίας και διάχυσης εστιάζουν στους κύριους μετόχους διαχείρισης που είναι εν δυνάμει σε θέση να εφαρμόσουν την προσέγγιση της ΣΕΓ. Ανακοινώσεις και νέα της διαδικτυακής πλατφόρμας θα αποστέλλονται σε ομάδες βασικών μετόχων διαχείρισης (π.χ. αγροτικοί συνεταιρισμοί, Δήμοι) αναφορικά με τα οφέλη της συμμετοχικής επιστασίας γης και της σύστασης ΟΣΕΓ, με σκοπό τη διάχυση της έννοιας της ΣΕΓ και την πιθανότητα εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την εφαρμογή της. Στις περιοχές όπου εκδηλώνεται ενδιαφέρον είτε μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας, είτε μέσω των ανακοινώσεων που θα αποστέλλονται, θα οργανώνονται ενημερωτικές εκδηλώσεις και θα διανέμεται ενημερωτικό υλικό με στόχο την ενημέρωση των γεωργών, των επιχειρηματιών αλλά και του ευρύτερου τοπικού πληθυσμού αναφορικά με τα οφέλη της ΣΕΓ και της σύστασης ΟΣΕΓ. Επιπλέον, για την ολοκληρωμένη παροχή πληροφόρησης σε σχέση με τα ανωτέρω, θα διοργανωθούν ενημερωτικές εκδηλώσεις σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο με σκοπό τη διάδοση της έννοιας της ΣΕΓ.

Στη διάχυση της έννοιας της ΣΕΓ συμβάλλει επίσης το έργο Οικοδόμησης Δυναμικού «Ίδρυση και Λειτουργία της Ελληνικής Task Force για το Πρόγραμμα LIFE – GR LTF» - LIFE 14/CAP/GR/000003, στο πλαίσιο του οποίου έχει συσταθεί μια ομάδα εμπειρογνωμόνων με έδρα το Πράσινο Ταμείο. Η εν λόγω ομάδα αναπαράγει και προωθεί νέα που αφορούν τη ΣΕΓ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ειδικότερα στο facebook και το twitter του έργου. Επιπλέον, διοργανώνει θεματικές εκδηλώσεις αλλά και εκδηλώσεις δικτύωσης με άλλα έργα Οικοδόμησης Δυναμικού, προβάλλοντας και προωθώντας την έννοια τη ΣΕΓ και παρέχοντας δικτύωση με άλλα έργα LIFE.

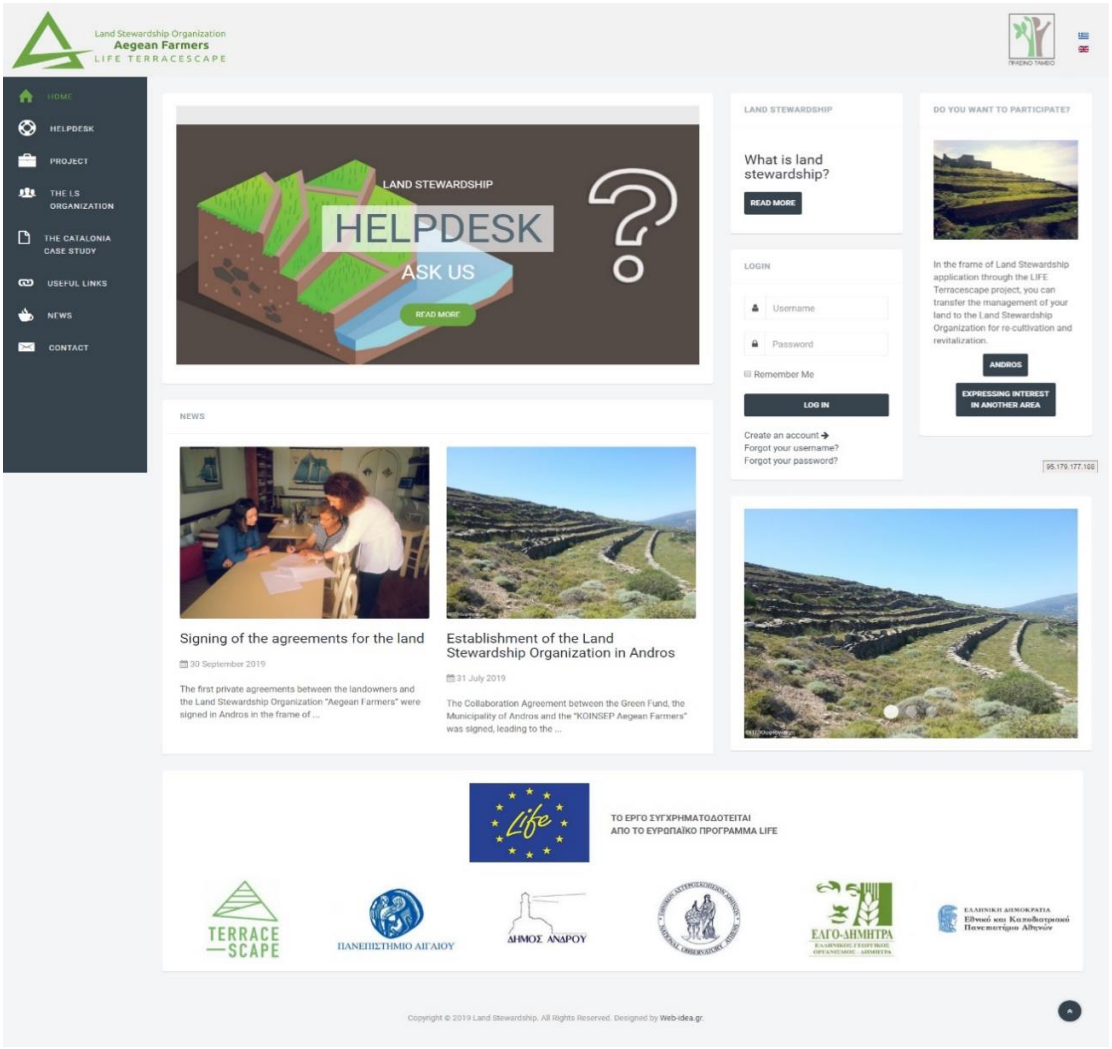

Εικόνα 3. Η αρχική σελίδα της διαδικτυακής πλατφόρμας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Rodriguez, P., Sabate, X. (Coord.) (2014). Land Stewardship toolkit - Basic tools for land stewardship organisations in Europe. LandLife documents.

Sabaté, X., Basora, X., O'Neill, C., Mitchell, B. (2013). Caring together for nature. Manual on land stewardship as a tool to promote social involvement with the natural environment in Europe. LandLife documents. Volume online.